

Gemeente **Heerde**

Onze gemeente in 2025

**Visie gemeente
Heerde 2025**

→ www.heerde.nl

Colofon

VISIE GEMEENTE HEERDE 2025

*Verbinden van rust en schoonheid,
bewegen en gezondheid en
tegelijkertijd dynamiek,
mogelijkheden en wilskracht*

Opdrachtgever:

Gemeente Heerde
Marktstraat 1
8181 JE Heerde

Onze gemeente in 2025

Uitgevoerd door:

ARCADIS Nederland BV
Beaulieustraat 22
6814 DV ARNHEM

 ARCADIS
Infrastructuur, milieu, gebouwen

Projectteam ARCADIS:

Arie Voorburg, Hans van Loon,
Erica Spiegelenberg en Kim van den Berg

Inhoudsopgave

	Voorwoord	5
	Samenvatting	7
1	INLEIDING	15
2	BEELD NAAR DE TOEKOMST	19
3	VISIE GEMEENTE HEERDE 2025	27
4	UITVOERING	55
5	VERANTWOORDING EN NAWOORD	59
	Bijlage 1, Historie van Heerde	61
	Bijlage 2, Gemeente Heerde, een schets	69

Voorwoord

Vanaf eind 2008 tot juni 2009 zoemde er één vraag door heel de gemeente Heerde: hoe moet onze gemeente er uit zien in 2025? Iedere burger werd gevraagd mee te denken. Het resultaat van dit proces leest u in dit document.

In heb veel plezier beleefd aan dit boeiende proces. Enthousiaste mensen vanuit allerlei geledingen van de bevolking hebben inbreng gehad. En aangezien de jeugd de toekomst heeft, konden ook zij hun inbreng hebben in de ontwikkeling van deze toekomstvisie. Zo kijk ik met ontzettend veel plezier terug op de dag dat ik allerlei basisscholen bezocht om de werkstukken te bekijken die daar zijn gemaakt door de kinderen. Wat een werk hebben ze hier in gestoken, en wat een creatieve resultaten!

En de resultaten van dit proces? Daar ben ik erg blij mee. Volgens mij zijn er heldere lijnen uitgezet voor de toekomst. Voor het gemeentebestuur een duidelijke opdracht en een duidelijk uitgangspunt voor vele beslissingen. Maar ook een resultaat dat past bij de gemeente Heerde. Geen luchtkastelen, maar praktisch en realistisch. Behoud van het goede dat we hebben, maar tegelijkertijd worden de kansen die er in de gemeente liggen goed uitgebuit.

Ik hoop en verwacht dat iedereen die dit document leest een heldere blik krijgt op de toekomst van de gemeente Heerde. En daarin een gemeente herkent waarin hij of zij graag wil wonen, werken en/of recreëren. Want hoewel de gemeente Heerde nu al een heel mooie gemeente is, ben ik er zeker van dat het er richting 2025 alleen nog maar verder op vooruit gaat. Ik kijk met u uit naar een fantastische gemeente Heerde in 2025!

Inez Pijnenburg
Burgemeester

Samenvatting

Maatschappelijke en economie ontwikkelingen gaan in snel tempo. Om hierop in te spelen heeft de gemeente Heerde de Visie gemeente Heerde 2025 opgesteld. Deze visie is een agenda voor de toekomst, een heldere profilering van de gemeente in de regio en naar de eigen burgers, instellingen en ondernemers.

De stap naar de toekomst is ingezet door in te zoomen op de economisch en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland en de gevolgen voor de gemeente Heerde. Daarbij wordt ook duidelijk waar de knelpunten en kansen liggen voor toekomst bestendige ruimtelijk- maatschappelijke en economische vitaliteit.

Door een lange termijn perspectief in kaart te brengen ontstaat ook een antwoord op de 'wat als' vragen. Wat zijn de gevolgen van een sterke economische groei en wat als de groei stagneert of krimpt? Wat zijn de gevolgen van een toenemende of afnemende bevolking? Door het lef te hebben om deze vraag te stellen en te beantwoorden worden de onzekerheden inzichtelijk en kan benoemd worden hoe met deze onzekerheden omgegaan zal/kan worden. Hoe de gemeente Heerde met de toekomst omgaat en welke ontwikkelingsrichtingen zij voorstaat is beschreven in deze Visie gemeente Heerde 2025.

Economisch perspectief

Economisch nieuws gaat vaak over de korte termijn. Het draait om vragen als 'wat is het effect van de lage werkloosheid op de economie?' Of 'wat betekent een hoog inflatiecijfer voor onze eigen bestedingen?'

De meeste analyses kijken daarom vooral naar de nabije toekomst. Dit is eenvoudig te verklaren uit het belang van conjuncturele ontwikkelingen voor de beslissingen die op korte termijn moeten worden genomen.

Dat neemt niet weg dat op langere termijn hele andere ontwikkelingen van belang zijn. Het is daarom noodzakelijk de waan van de dag te verlaten en over te stappen op een lange termijn perspectief.

Over de golven van de conjunctuur heen kijken om te zien in welke richting het kompas nu eigenlijk wijst.

Een sterke economische groei, naar verwachting van jaarlijks 2,5%, gaat gepaard met een versobering van de verzorgingsstaat, een laag werkloosheidspercentage van circa 5% en vrij grote inkomensverschillen. Daarbij ontstaat een sterke arbeidsmigratie en een sterke druk vanuit de stedelijke gebieden.

Bij een beperkte economische groei van gemiddeld 0,6% per jaar, stijgt de werkloosheid naar circa 8,4%. Het zorgstelsel is sterk op het collectief gericht. De werkgelegenheid en de bevolkingsgroei stagneren of nemen af.

Ontwikkeling gemeente Heerde

Voor de gemeente Heerde blijft het karakter voor een groot deel bepaald worden door de landschappelijke, natuurlijke en culturele waarden. Samen met het woonklimaat, ruimtelijke rust en variëteit en een goede ontsluiting ontstaat een goed vestigingsklimaat voor wonen, werken en recreatie.

Het aantal alleenstaanden, kleine huishoudens en 65+ers neemt toe. De top van deze vergrijzing ligt omstreeks het jaar 2023¹. De leeftijdsopbouw van de bevolking zal de komende decennia wijzigen. Daarbij daalt het aandeel jongeren nog licht. De ontgroening heeft zich voor een deel al voltrokken en neigt naar stabilisatie. De grote verschuivingen vinden plaats van de middencategorie naar de categorie 65+.

De bandbreedte van de bevolking varieert relatief gezien van een toename van 0,5% ten opzicht van het huidige aantal inwoners van 18.304 in 2009 naar 18.396 in het hoog dynamisch economisch perspectief tot een daling van circa 0,2% tot 18.267 in het laag dynamisch economisch perspectief.

In de toeloop naar 2025 is sprake van een dynamisch veranderende economie waarmee het beroep op zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid sterker wordt. Meer aandacht gaat uit naar gezondheid en de zorgvraag neemt toe. De zakelijke dienstverlening, care en wellness zijn nieuwe economisch dragers. Het vormen van economische ketens van activiteiten wordt belangrijker.

De werkeloosheid blijft relatief laag en het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in Heerde is ongeveer een afspiegeling van de Nederlandse situatie.

De bandbreedte voor Heerde varieert. In het hoog dynamisch perspectief ligt het percentage werklozen op circa 3,3 %. De beroepsbevolking neemt toe met circa 0,5% bij een economische groei van circa 2,7%. Bij een laag economisch perspectief wordt verwacht dat de economische groei zal liggen op circa 0,7%, met een afnemende beroepsbevolking van circa - 0,4% en een werkeloosheid van 4,4%. De behoefte aan ruimte rust en welbevinden, sport en bewegen, gezondheid, gezonde voeding, ontspannen en onthaasten wordt van steeds groter belang. Dit worden economische dragers.

¹ Bron: CBS 'Woonbehoefte langs de meetlat', december 2008

Tegelijkertijd wordt contact met de natuur steeds belangrijker. Het gaat dan om activiteiten in de natuur als: 'ecotoerisme', natuureducatie, wandelen en een actieve natuurbeleving. Kennis en diensten worden belangrijke ontwikkelingsfactoren.

8 thema's voor de toekomst van Heerde

1. Wonen

Uitgangspunten voor het wonen in 2025 zijn: behoud van identiteit, eenheid en schoonheid door doordachte nieuwbouw, renovatie en inbreiding met aandacht voor en behoud van de aanwezige groene ruimtes. Dit kan zich uiten in landschappelijk wonen en woon-zorg combinaties. Het faciliteren van een grotere variëteit aan leefstijlen en woonwensen zal de differentiatie in bewoners met een specifieke aandacht voor doorstroming en woningen voor jongeren en starters stimuleren.

2. Economie

Financiële dienstverlening, informatica, ateliers, recreatie en toerisme en mogelijk ook in beperkte mate transport, opslag en distributie zijn economische dragers. De huidige bedrijven in de gemeente Heerde zullen deels blijven bestaan, maar ook deels verplaatsen naar bedrijventerreinen in de omgeving.

Agrarische productie en gezond eten

De hightech, maar 'diervriendelijk' en ambachtelijke boeren zijn dragers voor een economisch fundament en een marktconforme regionalisering van de 'voedselketen', met de bijbehorende ecologische kwaliteiten. De consument, bezoeker en recreant worden betrokken bij de voedselketen door middel van rondleidingen, exposities, informatieborden of bezoek aan een voorlichtingscentrum dat tevens dienst doet om schoolklassen te ontvangen. Ook wordt de mogelijkheid geboden om producten direct

af te nemen in horecavoorzieningen en winkels op locatie, waarin de boeren hun dagverse producten kunnen verkopen.

Ten aanzien van glastuinbouw mogen bestaande tuinders zich beperkt ontwikkelen, maar een regionaal concentratiepunt voor glastuinbouw wordt uitgesloten.

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme zijn belangrijke dragers in de gemeente Heerde van de toekomst. Met name verblijfsrecreatie heeft de gemeente hoog in het vaandel staan en wordt verder ontwikkeld. De recreatieve vraag moet gefaciliteerd worden passend bij de maat en schaal van de gemeente. Verschillende doelgroepen worden aangesproken. Verbindingen worden gelegd tussen diverse aanbieders, waardoor arrangementen ontstaan.

Zorg en gezondheid

De toenemende vraag naar rust, ontspanning, bewegen en gezondheid in combinatie met sport, wellness en gezondheid en de koppeling met toerisme biedt in dit perspectief veel economische potenties. De ketens van aanbieders van geïntegreerde zorg, wellness en gezondheid worden direct of indirect verbonden met (organisaties in) sport, educatie, cultuur en verbreed naar ketens en netwerken omtrent 'gezond eten', rust en ruimte.

3. Toename individuele verantwoordelijkheid: perspectief bieden en vooruit komen

Meer nadruk komt te liggen op eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en activering, maar in een 'keuzemaatschappij' nemen ook de onzekerheden toe. Dat betekent dat kinderen en de jongeren van nu het perspectief geboden moet worden om 'de toekomst aan te kunnen'. Zeker voor hen die een steuntje in de rug nodig hebben betekent dit het bieden van een goede, doorgaande ontwikkelingslijn van school naar school, naar werk. Voor de nu werkenden zal ook een groter beroep worden gedaan op flexibiliteit. De gemeente brengt functies in 'kruispunten' bestaande uit, recreatie, onderwijs, kinderopvang, educatie, zorg, werk en arbeid, zorgpunten, etc. bij elkaar om mensen maximale kansen te bieden.

4. Landschap, natuur en ecologie

Naast de kwaliteit is ook de openheid én toegankelijkheid van natuurencultuurlandschap voor alle soorten van recreanten van belang. Voorkomen wordt dat het specifieke cultuurlandschap verdwijnt en de groene natuurlijke ruimte versnipperd en fragmenteert.

Ruimte en openheid, openbaarheid en toegankelijkheid van de ruimte, ervaren van

vrijheid, rust, stilte, traagheid, duisternis, de aanwezigheid van natuur, cultuur en historie, gebouwde en ongebouwde cultuurmonumenten en –patronen als drager voor nieuwe economieën en werkgelegenheid. De herkenbaarheid van de verschillende landschappen wordt verstevigd.

5. Hoogwatergeul

De hoogwatergeul biedt ontwikkelingskansen voor de gemeente Heerde. Door goede inpassing van de geul kan deze economisch en landschappelijk een trekker worden voor de gemeente. Naast waterberging kan de geul gebruikt worden voor uiteenlopende doeleinden.

6. Water

De waterstructuren in de gemeente zijn zowel landschappelijk als cultuurhistorisch bijzonder aantrekkelijk en kunnen zich ontwikkelen tot een economische factor van betekenis. Met name het Apeldoorns kanaal en de IJssel bieden mogelijkheden voor watergerelateerde (recreatieve) ontwikkelingen.

7. Cultuurhistorie

Decultuurhistorische kenmerken vertegenwoordigen, bepalen en kleuren de culturele identiteit en variëteit van Heerde. De cultuurhistorische waarden die de gemeente rijk is zijn van belang voor het behoud van de authenticiteit van de gemeente Heerde in de toekomst.

8. Duurzaamheid

Het Heerde van de toekomst is letterlijk en figuurlijk veel groener. Dit betekent spaarzaam omgaan met materialen en ruimte. Hergebruik en kleine kringlopen daarom stimuleren en slimme (decentrale) systemen ontwikkelen.

Heerde in 'zones'

Naast de verschillende thema's die voor de gemeente Heerde in de toekomst worden gezien wordt de gemeente ook verdeeld in de volgende 'zones'.

- Natuurlijkheid;
- Nieuwe zakelijkheid en gezondheid;
- Cultuur, natuur en voedselproductie.

De 8 thema's zijn voor de gehele gemeente van toepassing en worden verder specifiek in de zones vertaald. De thema's krijgen in de zones hun 'bestemming'. Tussen de zones worden knooppunten ontwikkeld waar elementen en routes samenkomen.

Zone 1: Natuurlijkheid als uitgangspunt in de Veluwe met daarin bos en heidegebieden

De rust, ruimte en beleving van natuur, ecologische kwaliteit, biodiversiteit op extensieve wijze gekoppeld aan natuur- en cultuureducatie. In de overgangszone van de 'natuurlijke' natuur naar recreatieve natuur is ruimte voor meer spannende natuurbeleving. De schaapskudde, het Heerderstrand en een natuurtransferium vormen een dynamische natuurbeleving, actieve recreatie en buitensport. In samenhang met landgoederen vormen de verschillende kruispunten van activiteiten voorzieningen in het landschap. Kruispunten zijn dynamische punten waar infrastructuur en voorzieningen geclusterd worden. Hier is ruimte voor ontwikkelingen. Respect voor het landschap en natuur, voorzieningen, activiteiten en gebouwen vloeien hierin naadloos over.

Zone 2: Nieuwe zakelijkheid en gezondheid

Dit is de economische zone tussen Heerde en Wapenveld, inclusief de gebieden ten noorden en zuidendaarvan. Dragende krachten zijn hier Wellness-leisure als mengeling van welbevinden, persoonlijke verzorging, ontspanning, onthaasting, gezondheid, sport en bewegen. Geen grootschalige bedrijven, maar een infrastructuur van ketens en samenwerking tussen wellness, leisure centra, landgoederen, zorg en welzijn, onderwijs en sport. De dorpkernen worden opgewaardeerd. Bedrijventerreinen worden aanpasbare, flexibele woon-werk-leerlandschappen. Innovatieve omgevingen met een eigen ruimtelijke en architectonische structuur. Een 'omvormbaar' landschap dan kan veranderen van functies: van werken, naar wonen, naar educatie en omgekeerd. Ontwikkelingen in deze zone vinden uitsluitend plaats met aandacht voor het landschap.

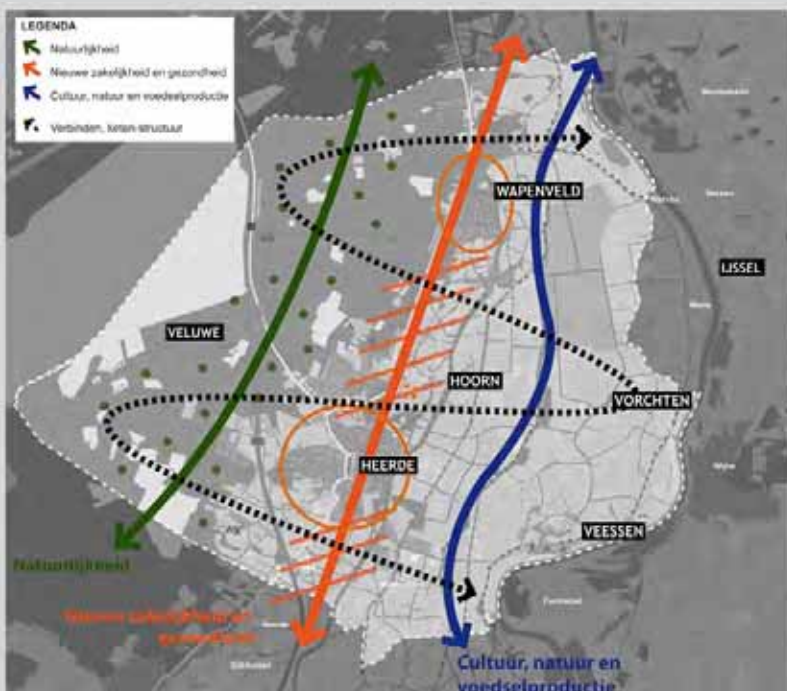
Zone 3: Cultuur, natuur en voedselproductie

Het waterprofiel van Heerde bestaat uit: Apeldoorns kanaal, Wetering en IJssel, elk met eigen kenmerken en mogelijkheden. Het kunst- en cultuurdorp Veessen wordt versterkt, waarbij ook de jachthaven toegevoegde waarde heeft.

Het Apeldoorns kanaal krijgt een eigentijdse functie met betrekking tot kwaliteit van de leefomgeving: bevaarbaar en als ecologische verbindingssas bestemd voor extensieve watersport.

De IJssel is dynamisch. Water, uiterwaarden en een natuurgebied zijn van grote waarde. Kernbegrippen langs de IJssel zijn waterbeleving, natuurobservatie, schilderen, struinen en rust. Hier is ook volwaardig plaats voor de landbouw, waar op een toegankelijke, hoogwaardige en diervriendelijke wijze gezond voedsel wordt geproduceerd. Bedrijven zijn geïntegreerd in het landschap. Men combineert educatieve en toeristische functies met lokale voedselproductie.

De Hoogwatergeul is landschappelijk ingebed en agrarische bedrijven zijn ingepast. Hier is ruimte voor tijdelijke activiteiten (theater, sport, festival, kunst, sport). Innovatieve woonvormen van tijdelijkheid en verplaatsbaarheid moeten niet bij voorbaat worden uitgesloten.

De gemeentelijke organisatie

De gemeentelijke organisatie van Heerde kan zelf in de toekomst niet onveranderd blijven. Om deze visie tot een succes te maken is het noodzakelijk dat ook de gemeente een cultuuromslag ondergaat. Ambtelijke professionaliteit en bestuurlijke daadkracht worden nog belangrijker. De gemeente krijgt steeds meer een stimulerende en regisserende functie en moet dus ook initiatieven durven en kunnen nemen. Het ambtelijke apparaat moet bij het informeren en adviseren van het college en de raad steeds weer teruggrijpen op het toekomstbeeld dat voor ogen staat, het doel waar de gemeente naartoe werkt. Dit doel moet bewaakt worden om gericht tot uitvoering te komen.

Aanbevelingen aan de gemeente

Hier volgen de belangrijkste aanbevelingen voor Heerde, een soort agenda voor de toekomst. Het gaat daarbij om het volgende:

- Keuzes maken ten aanzien van bedrijvigheid: welke bedrijven passen wel in de gemeente en welke bedrijven passen niet in de gemeente, deze keuzes dienen gemaakt te worden in aansluiting op de richting die de Toekomstvisie 2025 aangeeft.
- Start met het bouwen van innovatieve netwerken tussen het bedrijfsleven, de agrarische sector, zorg en welzijn, onderwijs e.d. Benut daarbij het nu pril opgebouwde netwerk van ambassadeurs.
- Keuzes maken ten aanzien van woningbouw: het gemeentelijk woonbeleid dient te worden uitgewerkt op basis van de richtingen en keuzes die aangegeven worden in de Toekomstvisie 2025.
- Maak de ontwikkelingspotenties van het Apeldoorns kanaal verder inzichtelijk. Achterkanten moeten voorkanten worden.
- Verdiep en ontwerp de ambities van de hoogwatergeul verder, zodat een goed Plan van Aanpak meegeven kan worden.
- Benut de hoogwatergeul als toegevoegde kwalitatieve drager. Gebruik de geul om de agrarische sector op te waarderen. Hierbij moeten ontwikkelingsperspectieven niet worden uitgesloten, maar toelaatbaar worden gemaakt. Op basis van veranderende ontwikkelingen moet de geul zo ontwikkeld worden dat deze aanpasbaar is en flexibel kan worden ingezet. Verschillende functies en activiteiten kunnen dan een plek krijgen in de geul.
- Start met de profilering van de gemeente Heerde in een regionale context.

1988

2009

2025

?

?

?

1 INLEIDING

Maatschappelijke en economische ontwikkelingen gaan in snel tempo. Om hierop in te spelen heeft de gemeente Heerde de Visie Heerde 2025 opgesteld. Deze visie is een agenda voor de toekomst, een heldere profilering van de gemeente in de regio en de eigen burgers, instellingen en ondernemers.

De visie maakt duidelijk:

- waar de gemeente voor staat;
- welke ontwikkeling zij ambieert;
- waarvoor de gemeente zich de komende jaren hard wil maken richting de eigen bevolking, instellingen, ondernemers en andere voor de ontwikkeling van Heerde belangrijke partijen.

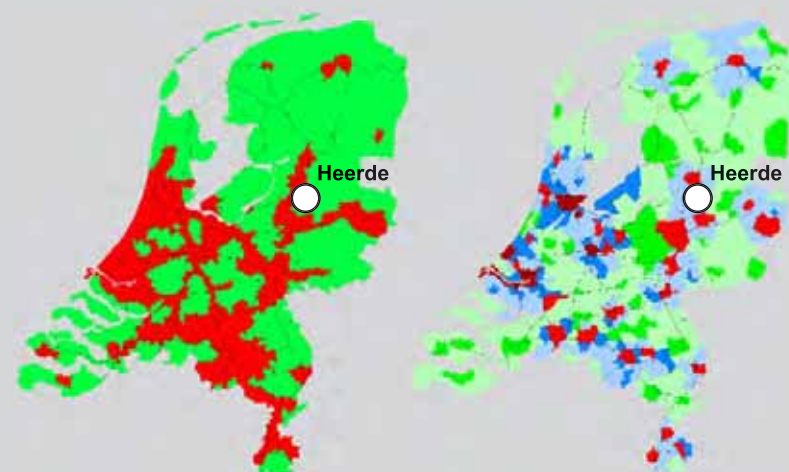
De visie richt zich op de bij de ontwikkeling van de gemeente betrokken partijen, zoals de provincie, de buurgemeenten, Kamer van Koophandel, waterschap, landbouworganisaties, marktpartijen/midden- en kleinbedrijf, woningstichtingen, onderwijs, maatschappelijke organisaties en vele anderen.

De toekomstvisie is een kader, een kapstok waaraan het toekomstige gemeentelijke beleid gekoppeld wordt en vormt de basis voor de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen.

De Visie gemeente Heerde 2025 is gericht op ontwikkeling, versterking en behoud. De visie zet geen dorpen, gebieden of ontwikkelingen op slot, maar geeft richting aan ontwikkelmogelijkheden op basis van de draagkracht van het gebied, het versterken van ruimtelijke kwaliteit en landschap alsook de maatschappelijke en economische vitaliteit.

Doel

Wie zijn tijdshorizon verlegt, schept ruimte om ambitieuzere plannen te ontwikkelen waarin méér mogelijk is.

De economische hoofdstructuur

Bron: De economische hittekaart van Nederland, 2003

Ministerie van Economische zaken

De Visie gemeente Heerde 2025 is nodig:

- als sturingsinstrument voor toekomstig beleid en projecten;
- om de toekomstige, gewenste ontwikkeling van de gemeente aan te geven;
- om de lange termijnontwikkelingsmogelijkheden van de dorpen aan te geven (dorpvisies);
- om in te spelen op sociale en maatschappelijke ontwikkelingen;
- als basis voor de samenwerking met andere overheden en omliggende gemeenten;
- als voorbereiding op de structuurvisie en het uitvoeringsplan.

De Visie gemeente Heerde 2025 is een strategische visie, een beschrijving op hoofdlijnen die aangeeft hoe invulling wordt gegeven aan het gewenste gemeentelijke profiel in de toekomst. Op basis van deze strategische visie kan de structuurvisie worden ontwikkeld met daarbij tevens aandacht voor de gebiedsontwikkeling van de hoogwatergeul.

Heerde kiest voor een blijvende inzet op kennisintensiteit, grensoverschrijdende samenwerking en het investeren in een evenwichtige sociaal economische ontwikkeling. Samenwerking tussen bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen, zorg en welzijn en overheid is hiervoor noodzakelijk. Als economische dragers zijn natuur, wellness, sport, onderwijs, gezondheid en een biobased industry¹ van toenemend belang.

¹ Onder bio based industry wordt in deze toekomstvisie een verbreding van het agrarische gebied en de landbouw verstaan waar op een hoogwaardige, gezonde, diervriendelijke wijze voedsel wordt geproduceerd, waar mogelijk gebaseerd op groene energie.

Positionering gemeente Heerde

Heerde is een gemeente met een eigen historie en cultuur, een diversiteit aan natuurlijke waarden en kwaliteiten én een verscheidenheid aan dorpen. De gemeente Heerde ligt in de provincie Gelderland, als plattelandsgemeente op de Noordoost-Veluwe tussen de steden Zwolle en Apeldoorn. De gemeente bestaat uit vier dorpen, Heerde, Veessen, Vorchten en Wapenveld en het buurtschap Hoorn. Heerde grenst aan de gemeenten Epe, Hattem, Oldebroek, Olst-Wijhe en Zwolle.

Het gebied kenmerkt zich door haar landelijke openheid, agrarisch karakter, bebossing en natuurlijke gebieden. Ten westen grenst de gemeente Heerde aan de Veluwe en aan het zuidoosten grenst de gemeente aan de IJssel. De voorzieningen in de gemeente variëren van sport en onderwijs tot winkels. Daarnaast kent Heerde diverse recreatieve voorzieningen, zoals campings en het Heerderstrand.

Belangrijke kernkwaliteiten zijn authenticiteit, culturele identiteit, sociale cohesie, kleinschalige gemeenschappen, persoonlijke banden tussen mensen, zelfvoorzienend vermogen, rust, ruimte en de verscheidenheid van landschappen.

De toekomst is onder ons

Ondanks alle veranderingen is het van cruciaal belang dat Heerde zijn identiteit behoudt en vooral ruimtelijk en landschappelijk een contrast blijft vormen met het stedelijke gebied. Dat betekent dat landschappelijke kwaliteiten als rust, ruimte en groen gekoesterd moeten worden. Het agrarische cultuurlandschap blijft een belangrijk element als drager van de ruimtelijke identiteit. Evengoed is belangrijk dat de gemeenschap hecht blijft. Ook daarvoor is een gemeenschappelijke ruimtelijke identiteit belangrijk, omdat die een verbinding schept tussen mensen en hen motiveert tot nieuwe initiatieven

2 BEELD NAAR DE TOEKOMST

Als 'nut en noodzaak' steeds smal en op de korte termijn worden bekeken, verdwijnen de ecologische en culturele aspecten van leefbaarheid en wel zodanig dat óók het fundament onder de economische en sociale ontwikkeling wordt afgebroken. Met die beperkte benadering van leefbaarheid zou de kip met de gouden eieren worden geslacht...

Bij een toekomstvisie gaat het niet alleen om veranderingen maar óók om continuïteit: hoeveel en welke veranderingen zijn te verwachten en wat blijft?

Naast het soms al moeilijk 'inzien' van de toekomstige ontwikkelingen kunnen zich ook andere, vaak niet voorzien, veranderingen voltrekken. Eigenlijk kunnen we hier wel bijna zeker van zijn! En zo is er bij het vooruitzien naar 2025 en verder dus sprake van diverse onzekerheden. De vraag is of de aard en omvang van die onzekerheden en daarmee dus de te verwachten ontwikkelingen zijn te voorzien.

Trends en ontwikkelingen

We kunnen de toekomst niet al kennen. De toekomst is de uitkomst van een proces waarin de trends zoals we die nu kennen in een ingewikkeld spel al dan niet gerealiseerd zullen worden, met als belangrijkste spelverdeler de onvoorziene gebeurtenis waardoor alles ineens een heel andere wending kan krijgen.

In het onderstaande gaan we in op trends, vragen en onzekerheden die van belang zijn voor de gemeente Heerde. Ingegaan wordt op belangrijke sociaal-economische ontwikkelingen, sociaal-

culturele ontwikkelingen, zoals veranderende consumptiepatronen, vrije tijd, werk, zorg en welzijn.

Het is onontkoombaar dat de gemeente Heerde in toenemende mate geconfronteerd wordt met ontwikkelingen die hun specifieke weerslag hebben op de economie, sociale samenhang, zorg, onderwijs e.d.

Ook demografische veranderingen, bevolkingsgroei of krimp, economische-, politieke- en technologische, ontwikkelingen en klimaatverandering zullen hun effect hebben.

In deze context van 'verandering' speelt een aantal factoren een rol bij de (verdere) ontwikkeling van Heerde:

- economische groei;
- economische activiteit in de regio;
- sociaaleconomische positie van bewoners;
- populariteit van Heerde onder woningzoekenden en de positie op/van de woningmarkt (aanbod, kwaliteit en prijs);
- aantrekkelijkheid om jongeren 'te behouden' en eenmaal vertrokken jongeren weer terug te halen.

Voorspellen is niet mogelijk, wel kunnen uit een sterk of een beperkt economische groeiscenario de gevolgen voor Heerde, cq de bovengenoemde factoren worden afgeleid.

Een aantal hieruit af te leiden ontwikkelingen is robuust en bruikbaar om het beeld van 2025 in te vullen.

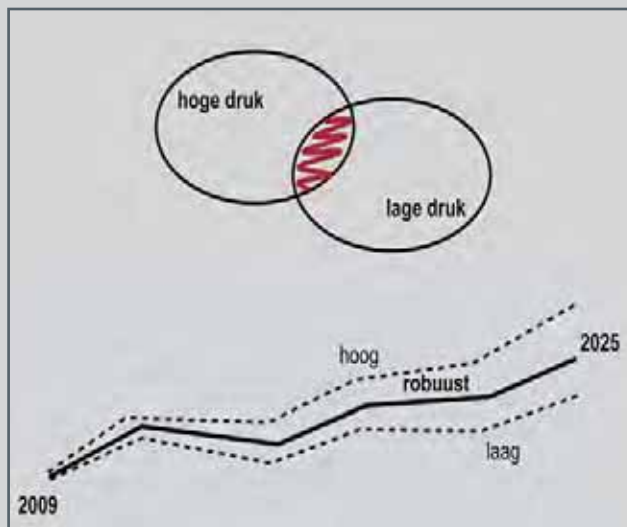
Landelijke economische en maatschappelijke scenario's

Onderstaand een beschrijving van een sterk en een beperkt economisch en maatschappelijk groeimodel. Gebaseerd op de scenario's die het Centraal Planbureau hanteert.

I. Sterke economische groei, meer individualisme

Een nieuw evenwicht is gevonden tussen private en publieke verantwoordelijkheden. Er is sprake van een terugtrekkende overheid en meer privatisering. De welvaart komt ten goede aan alle lagen van de bevolking. Mensen van elke sociaal-economische status gaan er financieel op vooruit. De inkomensverschillen nemen echter toe. Kenmerken van een sterke economische groei zijn:

- mondiale oriëntatie;
- hoge economische groei;
- lage werkloosheid;
- grote inkomensverschillen;
- weinig (sociale) voorzieningen.

Groei kennis en diensten

Een economisch groeimodel gaat samen met de volgende gegevens:

- een versobering van de verzorgingsstaat in combinatie met een hoge economische groei van circa 2,5% per jaar;
- een lage werkloosheid van gemiddeld 5,0%, relatief grote inkomensverschillen;
- laag niveau van (sociale) voorzieningen, toenemende migratie;
- zowel hoog als laag geschoold;
- groei van het aantal huishoudens.

De economische productiefactoren kennis en diensten ontwikkelen zich verder en worden steeds meer dragers van de economie.

Privatisering zorg

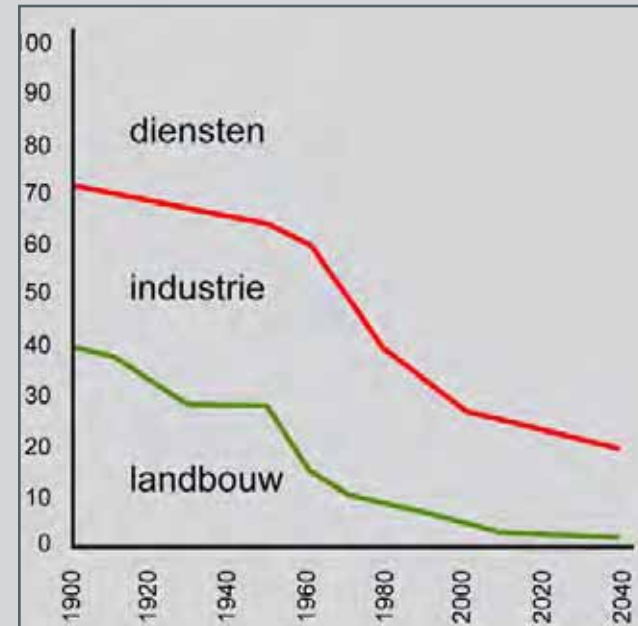
Een grondig herzien en versoerd sociaal zekerheidsstelsel wordt in dit scenario verwacht. Collectieve arrangementen worden in grote mate overgeheveld naar private regelingen, zoals zorg- en werknemersverzekeringen. De zorg is privaat georganiseerd en de arbeidsproductiviteit is sterk gestegen. Het proces van individualisering heeft tot nu toe bijgedragen aan de groei van de zorguitgaven. Het 'individueel centraal' betekent een grotere diversiteit in zorggebruik. Niet iedereen zal zich alle zorg kunnen veroorloven, maar degenen die dit wel kunnen en willen, zullen hier in hoge mate gebruik van maken. Veel keuzevrijheid, differentiatie en een hoge mate van beschikbaarheid van allerlei vormen van zorg leiden tot een grotere zorgvraag. Nieuwe medische technologie zal zich dan ook snel verspreiden. Preventie en re-integratie worden tot de verantwoordelijkheid van het individu of de werkgever gerekend. Werkgevers zullen meer investeren om ziekten en andere beperkingen van hun werknemers te voorkomen. Het zorgvolume neemt flink toe. Dit komt niet alleen door de vergrijzing, maar ook doordat er nieuwe technologie

beschikbaar is en de kwaliteit van de zorg toeneemt. De middelen om zorg te financieren zijn relatief ruim, omdat de groei van het bruto binnenlands product hoog is.

Wordt gekozen voor de luxe van uitgebreide verzorging en begeleiding aan huis of wordt gekozen voor een gezellige woon-zorg combinatie waar bewoners zoveel mogelijk elkaar helpen? Een kleine groep kansarmen profiteert nauwelijks van de economische groei en heeft geen mogelijkheid om dergelijke keuzes te maken. Door de grote inkomensverschillen is in dit scenario het verschil in kwantiteit en kwaliteit van zorggebruik tussen mensen het grootst.

Hoge arbeidsdeelname en grote inkomensverschillen

De arbeidsdeelname is hoog en de inkomensverschillen zijn groot tussen hoog- en laagopgeleiden en tussen werkenden en niet werkenden. Ook zijn opleidingsverschillen groot. Het minimumloon is fors verlaagd en het verschil tussen bruto en netto inkomen wordt substantieel kleiner. De arbeidsmarkt is zeer concurrerend met aan de ene kant grote winnaars, maar aan de andere kant een grote(re) groep verliezers. Het arbeidsrecht is vereenvoudigd met een flexibele arbeidsmarkt als gevolg. Werkgevers verwachten veel van hun werknemers, maar deze krijgen hiervoor dan ook een goede bezoldiging. Deze ontwikkeling brengt ook een forse verhoging van de arbeidsproductiviteit met zich mee. De materiële welvaart is hoog en de mate van individualisering is groot. Tevens is de internationalisering sterk ontwikkeld. Een gevolg van de hevige internationale concurrentie is onder andere een sterke ontwikkeling van onderzoek en innovatie (research en development).

Toenemende arbeidsmigratie

In dit marktgerichte hoge druk scenario is er een sterke arbeidsmigratie van relatief hoogopgeleiden en het lijkt aannemelijk dat deze zich over het hele land zal verspreiden. Deze migranten zullen zich echter meer dan gemiddeld vestigen in dynamische gebieden met hoge banengroei. Verwacht wordt dat dit ook in de provincie Gelderland zal plaatsvinden.

Druk van uit 'de stad'

Omdat de trek van de bevolking uit het stadscentrum zich op den duur ook op omliggende regio's richt, kan van 'uitschuif' worden gesproken. De belangrijkste oorzaak is de inkomensstijging, waardoor een grotere vraag ontstaat naar een comfortabele woning en een comfortabele woonomgeving. Door een verschuiving naar een kennis- en diensteneconomie is de woon-werk afstand onder invloed van de ICT-mogelijkheden minder bepalend voor de woonvestiging. De metropool en de economische kerngebieden blijven weliswaar het

Dierenspecialzaak Ve... de boer'schuure voor dier en tuin

economisch belangrijkste gebied, mede door de grote variëteit aan hoogwaardige diensten, maar de dominantie neemt af.

II. Beperkte economische groei, meer individualisme

Er is sprake van solidariteit tussen de meer en minder bedeelde groepen in de samenleving. Dit gaat gepaard met inkomensoverheveling tussen de jongere en oudere generatie en tussen werkenden en niet-werkenden. Kenmerken zijn:

- regionaal gericht;
- sociaal-cultureel en ecologisch gericht;
- lage economische groei;
- hoge(re) werkloosheid;
- geringere inkomensverschillen;
- aandacht voor (sociale) voorzieningen.

Werkeloosheid en solidariteit

De economische groei is laag en vertoont een grillig verloop:

- een economische groei van gemiddeld 0,7% gaat gepaard met een hoge werkloosheid (gemiddeld 8%);
- geringere inkomensverschillen en meer aandacht voor (sociale) voorzieningen;
- sterke solidariteit tussen de meer en minder bedeelde groepen in de samenleving, inkomensoverheveling;
- circa 7 miljoen huishoudens.

De groei die er is wordt wel gelijkmatig verdeeld over 'rijk en arm', 'jong en oud'. Premies en belastingen zijn hierdoor hoog.

Collectieve zorg

De nadruk ligt op de collectieve verantwoordelijkheid. Eventuele hervormingen van het collectieve zekerheidsstelsel leiden tot meer collectieve arrangementen. Nauwelijks bevolkingsgroei en arbeidsmigratie. De opleidings- en

inkomensverschillen zijn klein. De leefstijl is over het algemeen sober en solidair. Door het gebrek aan concurrentie zijn er relatief weinig technologische ontwikkelingen. De snelheid waarmee de technologische ontwikkelingen elkaar opvolgen ligt ook lager. De internationalisering is beperkt. De aandacht is sterk nationaal gericht.

In dit collectief georiënteerde scenario zal re-integratie en preventie collectief georganiseerd en gefinancierd zijn. Het zorgaanbod is als gevolg hiervan sober. Ondanks dat wordt waarde gehecht aan toegang tot dezelfde zorg voor iedereen.

Krimp of stabilisatie bevolking

Werkgelegenheid en bevolkingsgroei stagneren of nemen af. De behoefte aan nieuwe ruimte voor woningbouw en bedrijvigheid neemt af. De huishoudensgroei blijft gelijk en de gezinsverbanden worden belangrijker. Migratie is overwegend gezinsmigratie, waarvan verwacht wordt dat zij zich vooral verspreiden zoals de huidige niet-westerse migrantenbevolking (vestiging in de grote steden).

Wat betekent dit voor Heerde

Het karakter van Heerde blijft voor een groot deel bepaald door de landschappelijke en natuurlijke waarden. Samen met het woonklimaat, ruimtelijke rust en variëteit en door de goede ontsluiting ontstaat een gunstig vestigingsklimaat voor wonen en werken.

Het aantal alleenstaanden, kleine huishoudens en 65+ers neemt toe. De top van deze vergrijzing ligt omstreeks het jaar 2023¹. De leeftijdsopbouw van de bevolking zal de komende decennia wijzigen. Daarbij daalt het aandeel jongeren nog licht. De ontgroening heeft zich voor een deel al voltrokken en stabiliseert. De grote verschuivingen vinden plaats van de middencategorie naar de categorie 65+.

¹ Bron: CBS 'Woonbehoefte langs de meetlat', december 2008

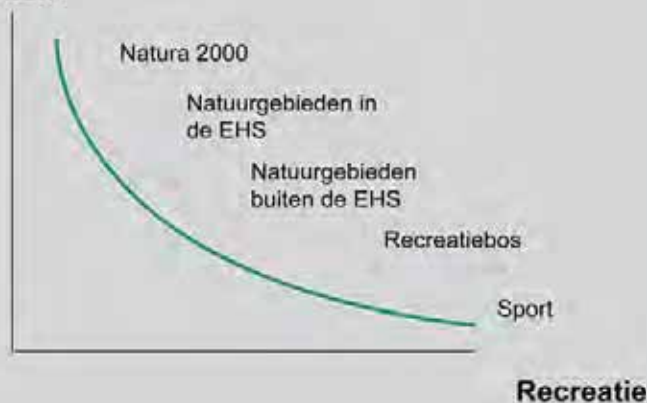
De bandbreedte van de bevolking varieert relatief gezien van een toename van 0,5% ten opzicht van het huidige aantal inwoners van 18.304 in 2009 naar 18.396 in het hoog economisch scenario tot een daling van circa 0,2% tot 18.267 in het beperkt economisch scenario.

In de toeloop naar 2025 is sprake van een dynamisch veranderende economie waarmee het beroep op zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid sterker wordt. Meer aandacht gaat uit naar gezondheid en de zorgvraag neemt toe. De zakelijke dienstverlening, care en wellness worden nieuwe economische dragers. Het sluiten van economische ketens en activiteiten wordt belangrijker.

De werkloosheid blijft relatief laag en het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in de gemeente Heerde is ongeveer een afspiegeling van de Nederlandse situatie.

De bandbreedte voor Heerde varieert. In het hoog dynamisch scenario ligt het percentage werklozen op circa 3,3 %. De beroepsbevolking neemt toe met circa 0,5%. Verwacht wordt dat de economische groei zal liggen op circa 2,7%. Bij een laag economisch scenario wordt verwacht dat de economische groei zal liggen op circa 0,7%, met een afnemende beroepsbevolking van circa - 0,4% en een werkloosheid van 4,4%.

Biodiversiteit

Successen in verleden zijn geen garantie voor de toekomst, maar toch ...

Het werkloosheidspercentage is opvallend. In het algemeen is in de gehele regio de werkloosheid laag. Niet alleen nu, maar door de jaren heen. Ook in de tweede helft van de jaren tachtig, toen de Nederlandse werkloosheidssituatie een naoorlogs dieptepunt beleefde, was de werkloosheid nauwelijks hoger dan nu.

Robuuste massa

In beide economisch-maatschappelijke scenario's is de behoefte, de noodzaak aan ruimte rust en welbevinden/wellness groot en meer geïntegreerd in ons dagelijks leven. Wellness staat voor een mengeling van welbevinden, persoonlijke verzorging, ontspanning en onthaasting. Wellness wordt een belangrijke pijler van ontwikkeling:

senioren met veel vrije tijd en geld hebben de behoefte het leven plezierig door te komen met een minimum aan stress en een maximum aan ontspanning

de algemene behoefte aan sport, gezonde voeding en gezondheid neemt toe.

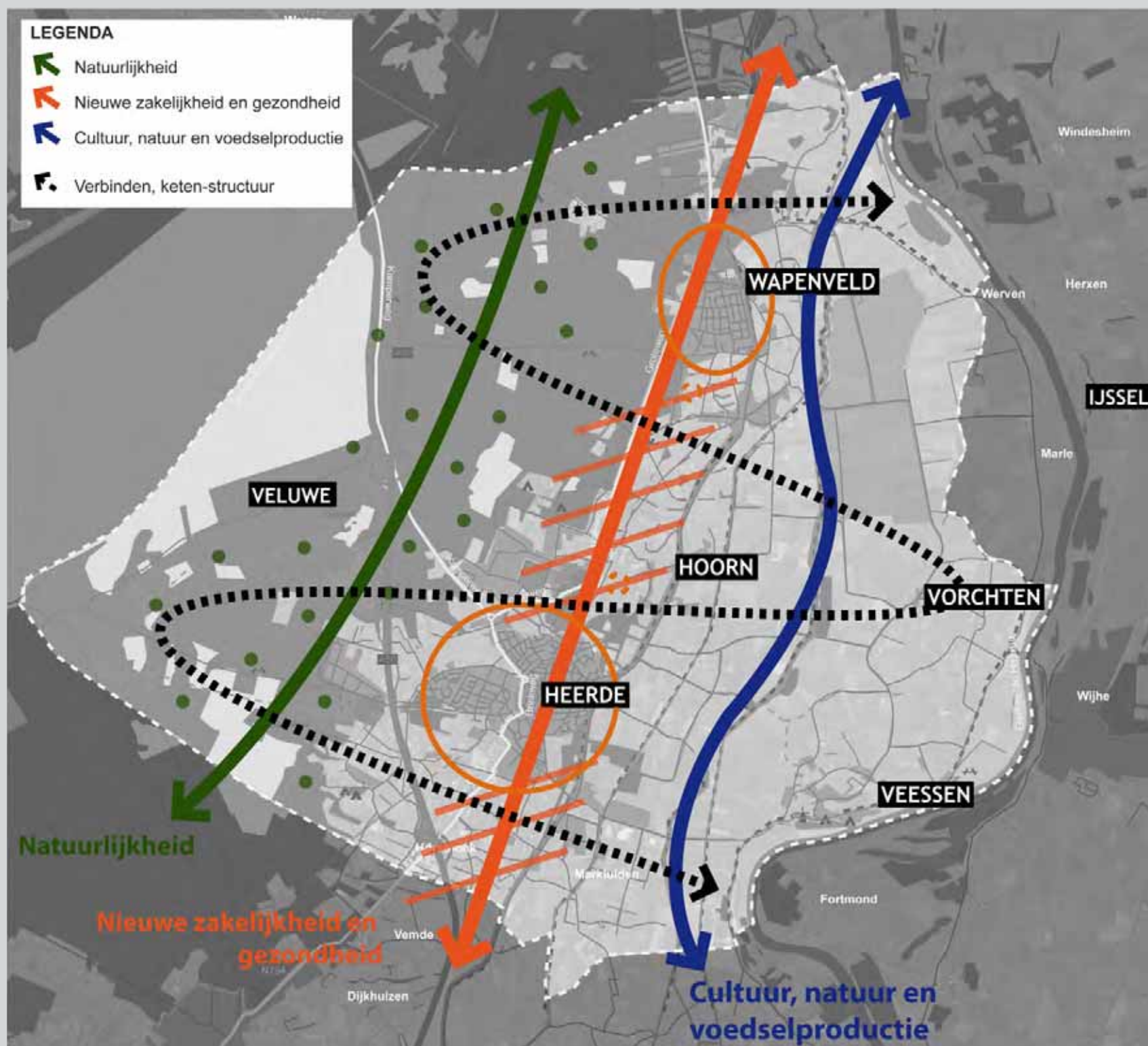
Wellness gekoppeld aan 'meer bewegen' wordt een belangrijk onderdeel van de samenleving.

Tegelijkertijd willen we meer contact met de natuur. Dus meer de natuur in met activiteiten als: 'ecotoerisme', natuureducatie, wandelen en een actieve natuurbeleving. Mits toegankelijk gemaakt en ingericht hebben de natuurlijke landschappen van de Veluwe, de watergerelateerde natuur en het coulisselandschap in Heerde een belangrijke rol in de toekomst. Gelijktijdig met de actieve natuurbeleving dient ook de natuurlijkheid van de natuur ontwikkeld, gekoesterd en beschermd te worden.

Hieruit blijkt dat robuuste dragers voor de toekomst zijn:

- Authenticiteit & Cultuur: behoefte aan cultuur, rust, ruimte en landschap. Versterking van de culturele uitstraling van de kernen en verblijfsplekken geïntegreerd met historie, cultuur en nieuwe economieën;
- Leisure & Recreatie - Voeding & Gezondheid; Wellness, care, gezondheid, ontspannen en bewegen, gezonde voeding;
- Natuur & Landschap: aard, omvang en bereikbaarheid van natuurwaarden, het cultuurlandschap, de rust- en ruimtebeleving en de afwisseling en dooradering van het landschap als geheel;
- Kennis, Diensten & Ondernemerschap; ketenvorming cultuurhistorisch, natuurtoerisme en beleveniseconomie, vrijetijdsindustrie, experimenteel agrarisch, ambachtelijke bedrijven, kennis en diensten.

3 VISIE GEMEENTE HEERDE 2025

Uitgangspunt voor de toekomst van de gemeente Heerde is behoud door ontwikkeling en het verbinden van structuren. Bestaande waardevolle kwaliteiten dienen behouden te worden en waar mogelijk versterkt of verder ontwikkeld.

Ontwikkelingspotenties liggen op de gebieden natuur, rust, ruimte, recreatie, toerisme, water, wellness, zorg, welzijn, sport en educatie.

Bij deze variëteit aan functies gelden de uitgangspunten:

- Harmonie in het landschap. De logische ordening van gebruiksvormen, functies en hun samenhang in de verschillende gebiedskarakters, de zones, wordt gebaseerd op de typerende kenmerken van de landschappen, cultuurhistorie en aard van de omgeving;
- Dynamiek en snelheid. De verschillende landschappen kennen een wisselende dynamiek en snelheid. De zone nieuwe zakelijkheid en gezondheid kenmerkt zich bijvoorbeeld door een hogere dynamiek en tijdbeleving dan de 'natuurlijke natuur' van de Veluwe waar veranderingen traag tot stand komen en een meer blijvend karakter hebben. Tijd en kwaliteit horen bij Heerde;
- Afwisseling en variatie. Beleving van rust, ruimte en anderzijds in een gepaste dynamiek van sport, recreatie, wellness, gezondheid en de economische 'nieuwe zakelijkheid' van kennis en diensten. In de overgangen van gebieden, op de spanning van rust, ruimte en dynamiek worden kruispunten van ontmoeting en herkenning, 'overstappen' en plekken van betekenis ontwikkeld;

- Randen als kwaliteit: de verschillende ruimtelijke vormen en gebruik hebben een bijzondere betekenis: de oevers van Apeldoorskanaal, de historische bedrijfsactiviteiten langs het kanaal, achterkanten moeten dan 'voorkanten' worden, de levende IJssel, de overgang van Veluwe naar coulissen en het water- en cultuurlandschap, de overgang van cultuur naar natuurlijk landschap.

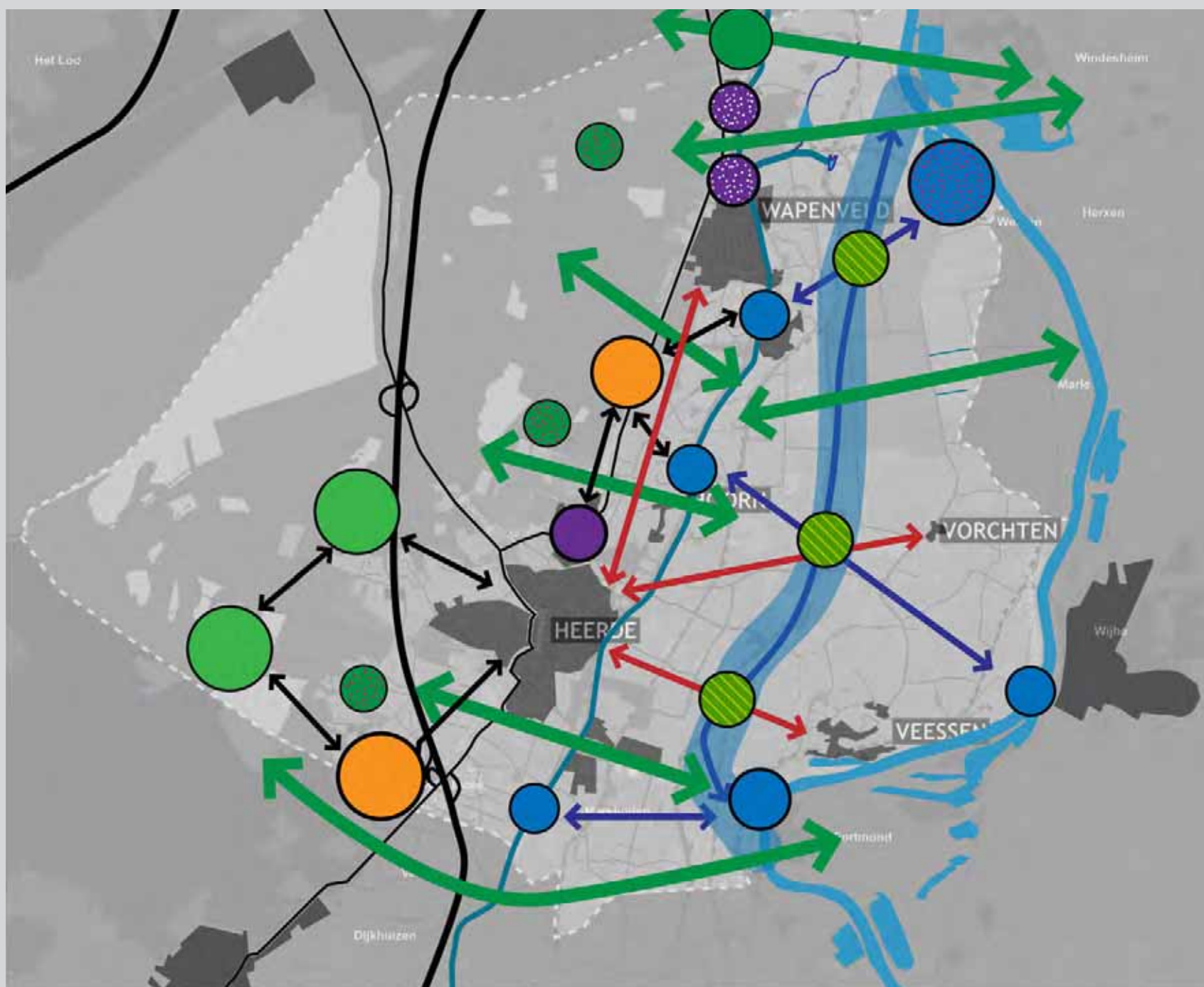
De gemeente Heerde is verdeeld drie zones, waarin gedifferentieerde ontwikkelingen plaats vinden:

- Natuurlijkheid;
- Nieuwe zakelijkheid en gezondheid;
- Cultuur, natuur en voedselproductie.

De verbinding van de drie zones vindt in het noorden plaats in de 'entree' van de ecologische hoofdstructuur en in het zuiden door het creëren van een natte natuurontwikkeling. Poorten die geleiden naar een nieuw gebied.

Een 'poort' passerend wordt een nieuw gebied betreden, ervaren. Een gebied met een andere functie, met andere mogelijkheden, waar andere regels gelden.

Op de verbindingssassen tussen oost en west ontstaan dynamische 'kruispunten'. De plekken waar de verschillende landschappen in elkaar overgaan. Bij de poorten en kruispunten ontmoeten fiets-, ruiters-, kano-, en wandelroutes elkaar en ontstaan pleisterplaatsen. Plekken waar bezoekers kunnen overstappen van vervoermodaliteit, activiteit of voorziening.

LEGENDA - Ontwikkeling keten-structuur

Knooppunt groen	Knooppunt blauw	Knooppunt zorg
Knooppunt recreatie	Knooppunt werken/ werklandschap	Knooppunt bio-based economie

De toegankelijkheid van de drie deelgebieden wordt gerealiseerd door middel van een fijnmazige infrastructuur.

Later in dit hoofdstuk worden de zones en de gedifferentieerde ontwikkelingen beschreven.

8 thema's voor de hele gemeente

De onderstaande 8 thema's zijn voor de gehele gemeente van toepassing en worden verder specifiek in de drie zones vertaald. De thema's krijgen in de zones hun 'bestemming'. De drie zones zijn ruimtelijke concepten en zijn uitgewerkt in samenhang met elkaar, met toch elk een eigen ontwikkeling en een specifieke bijdrage aan de visie. Zones met hun 'eigenheid', een bepaalde identiteit, belevingswaarde en gebruiksmogelijkheid.

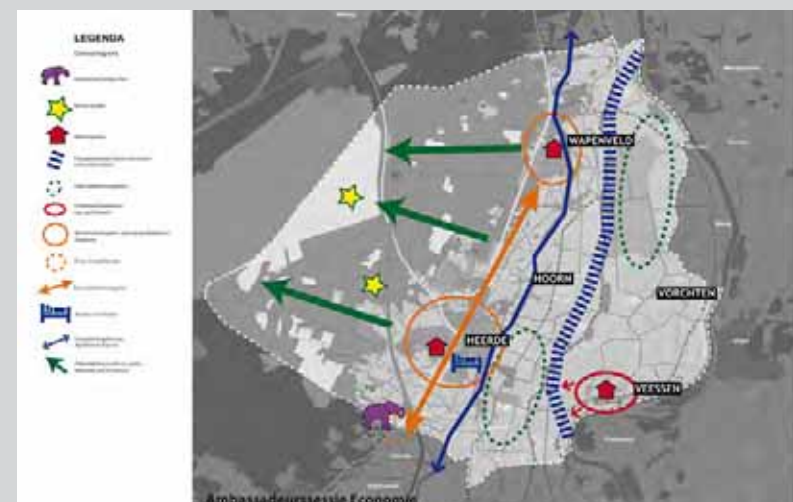
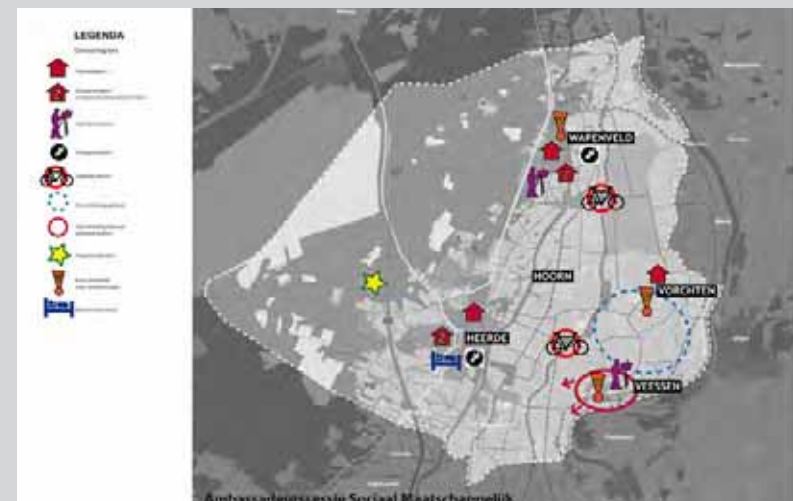
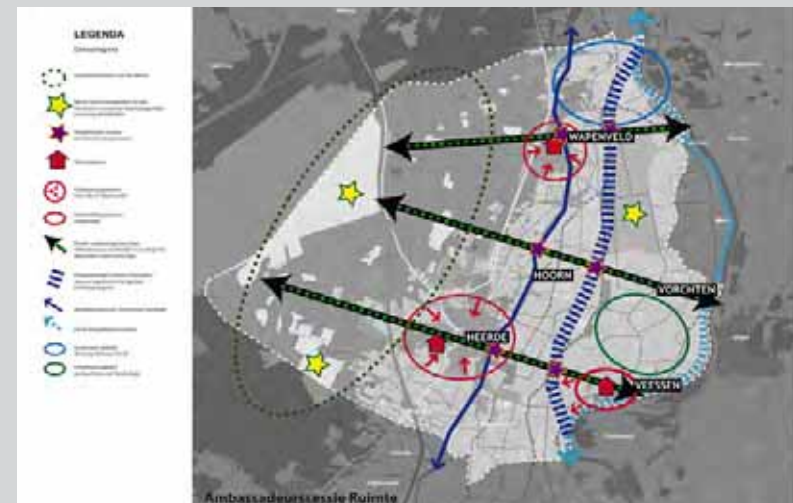
1. Wonen

Architectonisch en ruimtelijk hebben de verschillende kernen van de gemeente Heerde een eigen karakter. De inrichting en de architectuur in relatie tot het landschap bepalen de 'leesbaarheid' van Heerde.

Bebouwing hoeft niet altijd en overal te worden uitgesloten. Het gaat vooral om hoe en waar gebouwd wordt en of dat zó kan plaatsvinden dat de kwaliteit intact blijft of wordt versterkt. Behoud van identiteit, eenheid en schoonheid door de (aan-)bouw van doordachte nieuwbouw, renovatie en inbreiding is van belang om de kwaliteiten van Heerde te waarborgen.

Landelijk wonen

De woningvraag kan neerslaan in de vorm van 'groenlandschappelijk wonen' aan de randen en als inbreiding in dorpen. Hoe ver dit gaat, hangt af van de locatie en van de manier waarop de nieuwe bebouwing wordt vormgegeven en ingericht. Hierbij spelen dus beleidskeuzes een rol. Worden de

nieuwe bedrijven, wegen en woningen bijvoorbeeld in grote blokken of stroken geplaatst, of worden ze ingepast in het landschap? Woningbouw in de kleine kernen wordt niet uitgesloten, beperkte groei is mogelijk, mits recht wordt gedaan aan het behoud en versterking van de identiteit, sociale cohesie en cultuurhistorische waarden. De bestaande samenstelling, verschijningsvorm, grootte en indentiteit van de kleine kernen wordt gewaarborgd.

Woonzorg

Door sociaal-culturele ontwikkelingen, zoals individualisering, intensivering en toenemende diversiteit in combinatie met de stijgende welvaart verandert het zorggebruik. Nu al geven grote groepen ouderen, zieken en gehandicapten er de voorkeur aan zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Er is een trend gaande waarbij intramurale verzorgings- en verpleeghuiszorg vervangen worden door extramurale zorg bij mensen thuis. Deze trend zal doorzetten en er zullen steeds meer faciliteiten en ondersteuning beschikbaar komen om langer zelfstandig te blijven wonen. Zo zal het aantal speciaal woon-zorg complexen in de toekomst toenemen. Hierin kunnen mensen zelfstandig wonen, waar nodig zijn hulp en zorg aanwezig, maar er zijn bijvoorbeeld ook sociaal-culturele activiteiten, een informatiecentrum of een ouderenadviseur beschikbaar.

Passend aanbod woningen

Door een grotere variëteit aan leefstijlen en woonwensen zal de differentiatie in bewonersgroepen in Heerde toenemen. Te verwachten valt dat zekerheid en geborgenheid belangrijkere waarden worden. Denk aan de groeiende vraag naar wonen in een veilige, geborgen omgeving met gelijkgestemden. Het kunnen terugvallen op private waarborgen en garanties wordt belangrijker.

De eisen aan de woning en woonomgeving zijn en komen hoger te liggen. Meer welvaart leidt tot:

- hogere eisen aan de oppervlakte, inrichting en uitstraling van de woning;
- een hang naar privacy en geborgenheid;
- een gedifferentieerd aanbod van woningen en woonmilieus, vanwege keuzemogelijkheden en verscheidenheid;
- een woningvoorraad die flexibel gebruikt kan worden, vanwege onzekerheden en dynamiek en verscheidenheid in de vraag;
- een stijgende kwaliteitsvraag, vanwege welvaartsontwikkeling en duurzaamheid;
- uitbreiding van (elektronische) voorzieningen;
- compenserende maatregelen met betrekking tot het klimaat zullen hun intrede doen;
- bouwen binnen lokale architectuur en authenticiteit.

Om de diversiteit te vergroten bestaan diverse mogelijkheden:

Doorstroming

- omzetting van woningen in bedrijfsruimte of andersom;
- omzetten van koopwoningen in huurwoningen, en vice versa en aan vormen van eigendom tussen huur en koop in.
- voor ouderen zijn er woningen met zorg- en welzijnsarrangementen nodig, ook in de grondgebonden sfeer;
- voor starters en jongeren bouwen van starterswoningen.

Flexibiliteit

Voor ontwikkeling van woningbouw wordt gehanteerd:

- aanpasbaar bouwen, industrieel flexibel en demontabel bouwen;

- ruimere mogelijkheden voor (toekomstige) woningaanpassing en -uitbreiding en tussenvormen tussen huur en koop;
- woonomgeving zodanig inrichten dat verdunning of verdichting mogelijk is, dat nieuwe functies kunnen worden toegevoegd en dat er voldoende ruimte is om op toekomstige ontwikkelingen in te spelen.

2. Economie

De economische structuur zal enerzijds door diversificatie en innovatieve kracht in staat moeten zijn om adequaat in te spelen op toekomstige ontwikkelingen (waaronder de nieuwe kennisintensieve economie). Anderzijds moet werkgelegenheid worden geboden voor de eigen bewoners, met specifieke aandacht voor jongeren met lagere startkwalificaties. Sectoren die hiervoor in aanmerking komen zijn nieuwe economische dragers, zoals de kleinschalige kenniseconomische bedrijfsactiviteiten, vrije beroepen en maatschappelijke dienstenactiviteiten en de care en wellness.

Dragers voor de nieuwe economieën en werkgelegenheid zijn ruimte en openheid, openbaarheid van de ruimte, ervaren van vrijheid, rust, stilte, duisternis, de aanwezigheid van natuur, cultuur en historie, gebouwde en ongebouwde cultuurmonumenten en –patronen. De relatie tussen de recreatie, sport, wellness en de totaliteit van de ruimtelijke en natuurlijke kwaliteiten is duidelijk. Immers de kwaliteit en de afwisseling bieden de basis voor de beleving van rust en ruimte. Naast de kwaliteit is ook de openheid én toegankelijkheid van natuur en cultuurlandschap voor alle soorten van recreanten van belang.

Dit wordt gerealiseerd door:

- de nieuwe economie van kennis en diensten mogelijk maken door de ontwikkeling van veranderbare, omvormbare woon-werk-leerlandschappen
- ketenvorming rond care en gezondheid, cultuurhistorie en natuurtoerisme. Een samenwerkende ketenstructuur van care, recreatie, onderwijs en bedrijfsleven wordt gestimuleerd. In deze samenwerkende ketenstructuur wordt gewerkt aan een regionaal opleidings/ervaringscentrum voor 'care' centraal in de gemeente Heerde.
- geïntegreerde 'verblijfplekken' ontwikkelen gekoppeld met historie, cultuur het versterken en ontwikkelen van een sportieve en natuurlijke natuur, natuurlijk genieten en care, waaronder gezondheid, bewegen en wellness.
- het behoud en opschaling van de agrarische sectoren naar een bio based industry (onder bio based industry wordt in deze toekomstvisie een verbreding van het agrarische gebied en de landbouw verstaan waar op een hoogwaardige, gezonde, diervriendelijke wijze voedsel wordt geproduceerd, waar mogelijk gebaseerd op groene energie) in combinatie met de diversiteit aan educatie, care en vrije tijd, toerisme en natuurbescherming.

Hierdoor wordt een werkgelegenheid voor zowel hoog-, midden-, als laagopgeleiden gecreëerd en ontstaat door de ontwikkeling van adaptieve landschappen (veranderbare, omvormbare woon-werk-leerlandschappen) de mogelijkheid om de 'veranderlijkheid' van maatschappij en economie op te kunnen vangen.

Recreatie en toerisme als economische drager

Recreatie en toerisme zijn belangrijke economische dragers in de gemeente Heerde van de toekomst. Met name de ontwikkeling van verblijfsrecreatie heeft de gemeente Heerde hoog in het vaandel staan. De mogelijkheden hieromtrent zijn zeer divers. Het landschap in de gemeente Heerde is uniek. De diversiteit van Veluwe tot IJssel zorgt ervoor dat Heerde een aantrekkelijke gemeente is voor kort of langer verblijf en voor de mogelijkheid om zeer uiteenlopende activiteiten te ondernemen. Deze vraag dient gefaciliteerd te worden.

Ten aanzien overnachtingsmogelijkheden zijn de mogelijkheden groot. Naast campings en kleinschalige kampeermogelijkheden, zoals overnachten bij de boer, moeten ook andere vormen van verblijfsrecreatie gestimuleerd te worden. Hotelaccommodaties in of nabij de kernen Heerde en Wapenveld dienen ontwikkeld te worden, maar ook bij het Heerderstrand liggen mogelijkheden voor hotel en pensionactiviteiten. Door diversiteit in verblijfsrecreatieve mogelijkheden aan te brengen worden verschillende doelgroepen aangesproken. De nadruk bij de recreatieve en toeristische ontwikkeling van de gemeente Heerde ligt wel in ontwikkelingen die passen binnen de maatvoering en schaal van de gemeente. Grootschaligheid is niet gewenst.

Activiteiten kunnen op verschillende plekken en heel divers plaatsvinden. Vanuit de Veluwe is actieve recreatie mogelijk, van fietsen, wandelen en paardrijden, tot survivalen. Het middengebied

van de gemeente leent zich uitstekend voor wandelen en fietsen, terwijl in het oostelijk deel ook waterrecreatie mogelijk is. Net als in de andere thema's is het daarom ook bij recreatie en toerisme van belang dat verbindingen gemaakt worden. Deze verbindingen kunnen plaatsvinden tussen recreatieondernemers onderling, maar ook tussen recreatieondernemers en agrarische bedrijven of bijvoorbeeld kunstenaars. In combinatie kunnen verschillende arrangementen worden opgesteld.

Gezondheid, care, wellness als economische impuls

Demografische en sociaalculturele veranderingen dragen allen bij aan de vraag naar een veranderde zorg. Op demografisch gebied krijgen we te maken met een 'dubbele vergrijzing'. Niet alleen het aantal ouderen neemt toe, maar ouderen worden ook steeds ouder. Op sociaal cultureel gebied zien we dat mensen steeds mondiger worden en meer zeggenschap krijgen over de eigen verzorging. Over het algemeen wordt aangenomen dat dit ook meer werk voor hulpverleners betekent.

De stijgende en veranderde zorgvraag is een economische impuls in combinatie met de ontwikkeling van gezond leven, sport, bewegen en wellness. De toenemende vraag naar rust, ontspannen, bewegen en gezondheid in combinatie met sport, wellness en gezondheid en de koppeling met toerisme bieden in dit perspectief veel economische potenties. De ketens van aanbieders van geïntegreerde zorg, wellness en gezondheid worden direct of indirect verbonden met (organisaties in) sport, educatie, cultuur en verbreed naar ketens en netwerken omtrent 'gezond eten', rust en ruimte.

Dienstverlening, kennis, ateliers, recreatie

Door het ontbreken van een functionele gebondenheid met het 'landelijk gebied' zijn financiële dienstverlening, informatica, ateliers en

mogelijk ook in beperkte mate transport, opslag en distributie-economische dragers. De beschikbaarheid van fysieke ruimte, aantrekkelijkheid van de werk- en woonomgeving en arbeidsmarkt zijn voor deze bedrijven belangrijke overwegingen voor vestiging. Heerde ligt goed in het bereik van de economische assen en de ontwikkelingsas tussen Zwolle en Apeldoorn.

De financiële dienstverlening, informaticabedrijven, kunstenaarsateliers en de caresector lenen zich voor verweving met woon-, natuur-, recreatie- en agrarische functies.

Agrarische productie en gezond eten

De hightech, maar 'diervriendelijke' en ambachtelijke boer is een drager voor een economisch fundament en voor een markt-conforme regionalisering van de 'voedselketen', met de bijbehorende ecologische kwaliteiten. De consument, bezoeker en recreant wordt betrokken bij de productie van voedsel en de voedselketen door middel van rondleidingen, exposities, informatieborden en een voorlichtingscentrum waar schoolklassen kunnen worden ontvangen. Tevens wordt de mogelijkheid geboden om producten direct af te nemen in horecavoorzieningen en winkels op locatie, waarin de boeren hun dagverse producten kunnen verkopen.

Door bijvoorbeeld meerdere verkoopplaatsen van streekproducten (gezond eten), lokale restaurants en winkels aan toeristische trekpleisters en onthaastcentra te linken aan het mobiliteitsnetwerk van fiets-, wandel- en kanoroutes wordt lokaal een meer sluitende economische structuur bewerkstelligd. Samenwerking tussen de bedrijven levert een gezamenlijk assortiment van producten op die zich duidelijk onderscheiden van het algemene aanbod. Het gaat onder meer om zelfkazers, fruitboomgaarden en extensief vlees. Vervolgens zullen de productiesectoren en de tussenliggende ketenschakels, inclusief horeca, hotelkeukens,

supermarkten en kleine detaillisten, nauw contact moeten houden met de klanten en moeten inspelen op veranderende vraag. De primaire producent zal moeten worden betrokken bij deze markten. Die flexibiliteit en betrokkenheid kan overigens eerder worden gerealiseerd in een netwerk van kleinere eenheden. De hele landbouw voldoet dan aan de normen van duurzame productie en kringlopen, want wat voor het ene bedrijf afval is, kan door een ander bedrijf worden gebruikt: als voer, als warmtebron of als meststof. De agrarische sector draagt bij aan klimaatverbetering door de levering van energie, zoals zonne-energie uit de kas, biogas uit mest en biobrandstoffen.

Bedrijven, met name in een keten, zijn groot genoeg om zelf te innoveren, risico's te nemen en om te investeren in eigen verwerking. Deze bedrijven zijn high tech en professioneel, maar relatief kleinschalig. De glastuinbouwbedrijven in de gemeente Heerde kunnen zich beperkt ontwikkelen, maar een regionaal concentratiepunt voor glastuinbouw wordt uitgesloten.

3. Landschap en natuur

Voorkomen wordt dat het specifieke natuur- en cultuurlandschap verdwijnt en de groene natuurlijke ruimte versnipperd en fragmenteert tot een gelijksoortig voor-elk-wat-wils programma. Het vergroten van de (ecologische) veerkracht van ecosystemen wordt bereikt door het versterken van interne heterogeniteit binnen natuurgebieden en het opschalen van natuurgebied naar functionele netwerken van ecosystemen. 'Opschalen' vindt plaats door het vergroten van eenheden, het verbinden en verdichten van kleine eenheden door het wegnemen van fysieke barrières en aansluiting op (andere) natuurgebieden/structuren. De herkenbaarheid van de verschillende landschapstypen wordt verstevigd.

4. Hoogwatergeul

De hoogwatergeul biedt ontwikkelingskansen voor de gemeente Heerde. De geul kan, mits goed ingepast in het landschap, een belangrijke trekker worden voor de gemeente. De vorm en landschappelijke inbedding van de hoogwatergeul in het gebied bepaalt in belangrijke mate de aantrekkelijkheid en bruikbaarheid voor andere functies en doeleinden. Naast waterberging kan de geul gebruikt worden voor uiteenlopende doeleinden, zoals tijdelijke activiteiten, festivals, openlucht theater, sportactiviteiten, agrarisch gebruik, etc. Meer over de inpassing en gebruiksmogelijkheden van de hoogwatergeul staan beschreven in zone 3 Cultuur, natuur en voedselproductie.

5. Water

Naast bosgebieden beschikt de gemeente Heerde ook over een rijke waterstructuur met de aanwezigheid van het Apeldoorns kanaal, de Wetering en de IJssel. Drie waterstructuren met elk hun eigen dynamiek en verschijningsvorm. Waterstructuren zijn landschappelijk als cultuurhistorisch bijzonder aantrekkelijk en kunnen zich ontwikkelen tot een economische factor van betekenis. Het is ruimte die getransformeerd kan worden tot een kwalitatief hoogwaardige werk- en recreatiegebied. Met name het Apeldoorns kanaal en de IJssel bieden mogelijkheden voor watergerelateerde recreatieve ontwikkelingen. Elk in hun eigen maat, schaal en intensiteit, zie ook de beschrijving van zone 3 Cultuur, natuur en voedselproductie.

6. Cultuurhistorie

Decultuurhistorische kenmerken vertegenwoordigen, bepalen en kleuren de culturele identiteit en variëteit van Heerde. Kerkjes, herenhuizen, molens, sprengen, landgoederen, IJsselhoeven en bijvoorbeeld deschaapskudde vormen aantrekkelijke cultuurhistorische elementen die behouden en versterkt worden. Juist de cultuurhistorische waarden die de gemeente rijk is zijn van belang voor het behoud van de authenticiteit van de gemeente Heerde in de toekomst.

7. Toename individuele verantwoordelijkheid: perspectief bieden en vooruit komen

Meer nadruk komt te liggen op eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en activering. Maar in een 'keuzemaatschappij' nemen ook de onzekerheden toe. Solidariteit tussen groepen, arm-rijk, jong-oud, mensen met en zonder beperkingen, zal minder vanzelfsprekend zijn. De gemeente zal zich, naast het verzorgen en verzekeren, steeds meer moeten richten op het verheffen en verbinden van mensen.

Verheffen betekent perspectief bieden: 'herstel beleid' én 'vooraf beleid'

Sociaal beleid betreft veelal een opsomming van allerlei concrete problemen die moeten worden bestreden. Het gaat dan om bijvoorbeeld kindermishandeling, schooluitval, overlast of drugs- en drankgebruik. Sociaal beleid verschijnt in al deze gevallen als 'herstelbeleid' dat moet proberen ontstane problemen achteraf te repareren. Dat heeft wel een voordeel: het gaat om concrete problemen die vaak voor iedereen zichtbaar zijn, waarvoor concrete voorzieningen getroffen kunnen worden. Voor de toekomst, het bieden van perspectief, is 'vooraf-beleid' noodzakelijk. Beleid waardoor problemen juist kunnen worden voorkomen. Het gaat hier om langetermijneffecten. Deze vormen van beleid, of sociale investeringen, zijn echter veel minder concreet dan herstelbeleid en levert minder direct zichtbare resultaten op. Het is immers uiterst lastig om aan te tonen dat problemen konden worden voorkomen dankzij bepaald beleid. Sociale investeringen vinden plaats in een dynamische werkelijkheid en zijn gericht op interventies en veranderingen in de sociale infrastructuur. Deze veranderlijkheid van problemen doet zich vaker voor, maar toch vooral bij sociale investeringen. Dat het bij sociale investeringen vaak gaat om het voorkómen van problemen maakt dat effecten moeilijk waarneembaar zijn. Iets dat wordt voorkomen kan niet worden waargenomen. Om deze reden dienen heldere, gekwantificeerde meerjaren doelen uitgewerkt te worden die 'vertaald' worden naar 'vooraf' interventies.

Perspectief bieden

Het beroep op zelfzorg en zelfredzaamheid zal in de toekomst verder toenemen. Dat betekent dat kinderen en de jongeren van nu het perspectief geboden moet worden om 'de toekomst aan te kunnen'. Zeker voor hen die een steuntje in de rug nodig hebben betekent dit het bieden van een

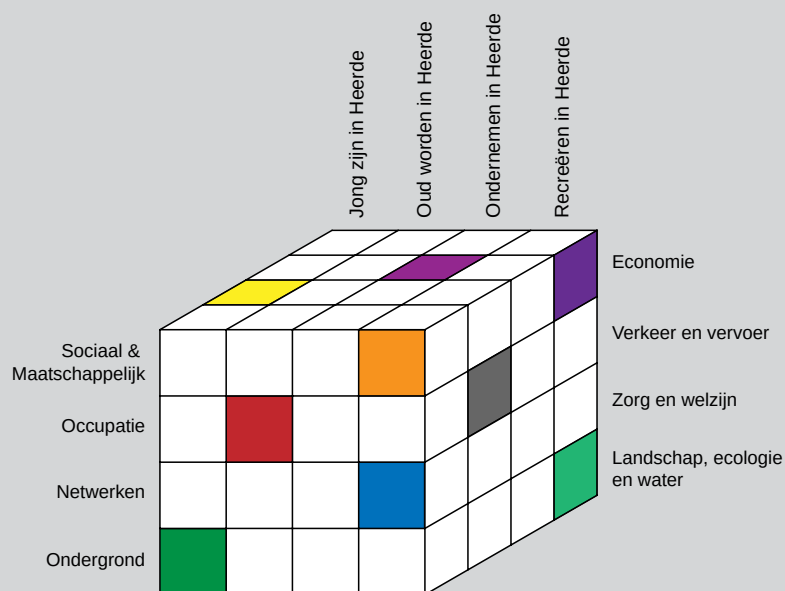
goede een doorgaande ontwikkelingslijn van school naar school, naar werk.

De gemeente stimuleert in onderlinge samenwerking met partijen de optimale de ontwikkelingskansen van kinderen (0 tot 12 jaar) en jongeren (van 12 tot circa 18 jaar).

Dat betekent meer samenwerking en samenhang in het kader van het onderwijs, het jeugdbeleid en het welzijn, jeugdzorg, sport, cultuur, en het bedrijfsleven, zoals werkstage plekken, versterken van de relatie tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven, 'meester-gezel' projecten, bevorderen van vakmanschap. Kortom het vormen van een netwerk van instellingen, zowel privaat als publiek, dat zich met jongeren of hun ouders bezighouden. Een dergelijk netwerk kan zowel rond basisscholen als rond sportvoorzieningen, kunst- en cultuurinstellingen en voor voortgezet onderwijs worden georganiseerd.

De gemeente brengt functies, zoals recreatie, onderwijs, kinderopvang, educatie, zorg, horeca, zorgpunten, etc. bij elkaar in 'kruispunten'. Dit kunnen multifunctionele accommodaties (MFA's) zijn, maar ook andere vormen of locaties van samengevoegde functies. Kruispunten zijn dynamische punten waar ruimte is voor ontwikkelingen en kruisbestuiving. Dat kan in de vorm van één accommodatie, maar ook in de vorm van netwerken van formele en informele voorzieningen. Niet alleen op het niveau van het dorp, of kern, maar in bereikbare ketens.

Vooruit komen

Ook op de werkende van nu zal een groter beroep worden gedaan om flexibel te blijven. De arbeidsmarkt zal veranderen van baanzekerheid naar werkzekerheid: het kunnen omvormen naar een andere functie binnen een bedrijfstak. Bijvoorbeeld een elektricien bij een bouwbedrijf moet ook kunnen functioneren en zich aan kunnen passen om te kunnen werken als elektricien in een ziekenhuis. Dit doet ook een beroep op de werkende van nu om 'bij te blijven' en levenslang te leren. Een ketenschakeling tussen bedrijfsleven en onderwijs(-instellingen) ligt hier voor de hand, naast het beroep op de eigen verantwoordelijkheid van werknemers.

8. Duurzaamheid

Duurzaamheid omvat veel aspecten. Hierbij bestaan raakvlakken met andere thema's, zoals het wonen, leefklimaat, zoals beleving van de omgeving, recreatie, groen en het sociaal functioneren van een gemeenschap, zoals betrokkenheid en welbevinden. De gemeente Heerde stimuleert klimaatneutrale ontwikkelingen en dat vraagt om een integrale aanpak.

Bij klimaatbeleid gaat het om het terugdringen van broeikasgassen, het beperken van het gebruik van energie en het bevorderen van de inzet van duurzame energie. Dit betekent dat bij bouwprojecten en renovatieprojecten kansen voor duurzaam bouwen, duurzame woon- werk- leer landschappen en duurzame energieopwekking worden benut.

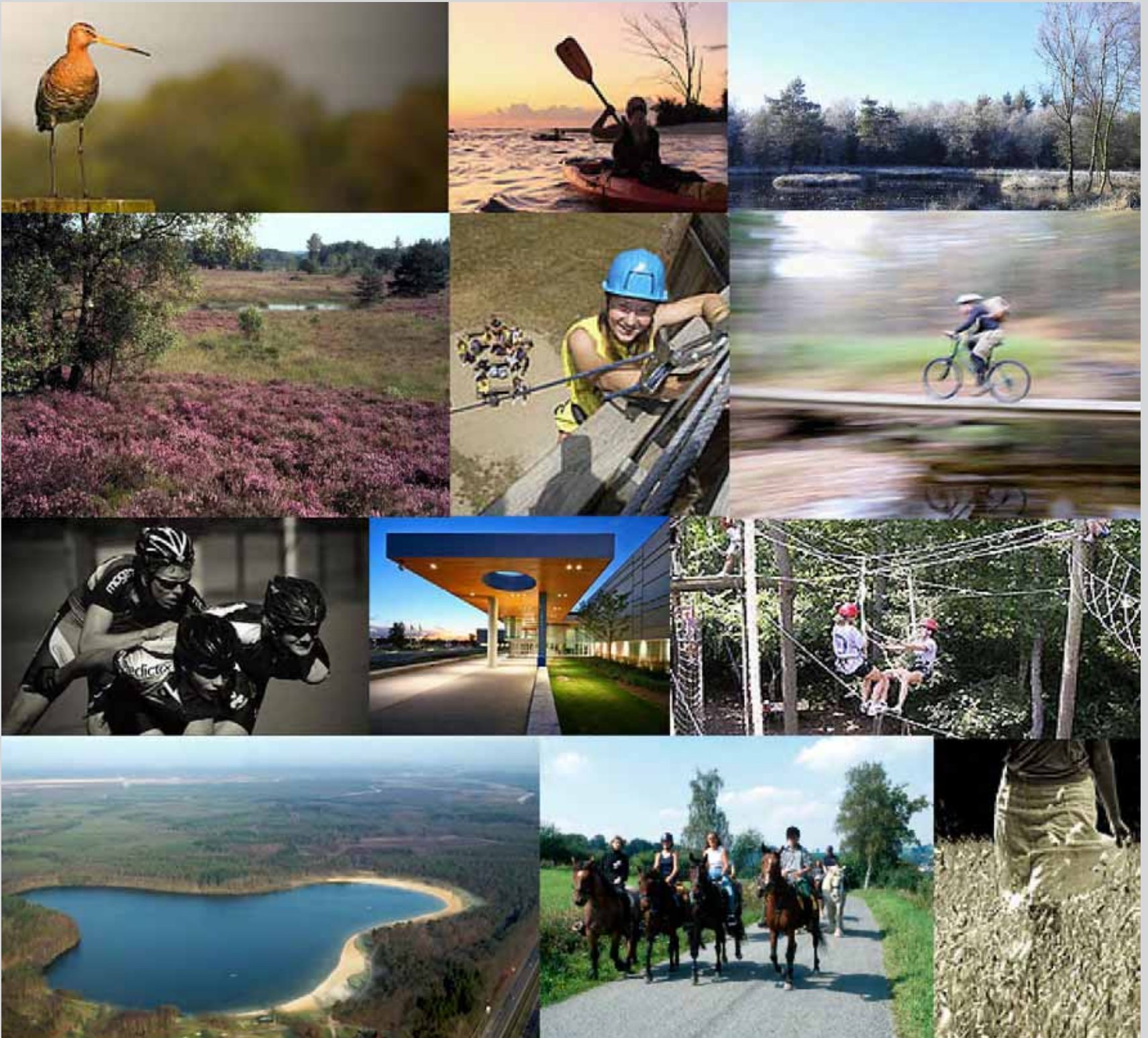
Duurzame energieopwekking krijgt vorm door een bijdrage te leveren aan deze vorm van energieopwekking. Hierbij staan verschillende mogelijkheden open. Gedacht kan worden aan windenergie, het toepassen van zonne-energie, het realiseren van biomassaopwekking, het benutten van aardwarmte en restwarmte.

Het Heerde van de toekomst is letterlijk en figuurlijk veel groener. De gemeente stimuleert het spaarzaam omgaan met materialen en ruimte, hergebruik en kleine kringlopen stimuleren en het ontwikkelen van slimme, decentrale, duurzaamheidssystemen. De klimaatverandering en het perspectief van duurzaamheid maken dat juist in Heerde ruimte is voor de betekenis van water en groen. Het zijn niet alleen de dragers van de identiteit en ruimtelijke kwaliteit, maar ook de regulatie voor een gezond en vitaal klimaat. Het vergroenen van daken en blinde muren van huizen, werkomgevingen en het integreren van gebouwen in het landschap zijn voorbeelden van kosteneffectieve win-winoplossingen. Het

groen houdt regenwater vast, isoleert het gebouw draagt bij aan het in stand houden en vergroten van de biodiversiteit, ziet er voor omwonenden mooier uit en verbetert de luchtkwaliteit en het microklimaat. Ook het multifunctioneel gebruik van het watersysteem, zoals waterwonen, recreatie, natuur, natuurlijke zuivering, rietteelt, geënt op de lokale condities en met beheer en onderhoud op maat heeft de volle aandacht. Allemaal zodanig dat het water en de ruimtelijke inrichting elkaar versterken. Dit zijn aspecten die van belang zijn.

Invulling per zone

Bij de invulling per zone komen in elke zone delen van de 8 thema's terug en ontstaan verbindingen via deze thema's tussen de 3 zones. Op deze verbindingen worden knooppunten ontwikkeld waar elementen en routes bij elkaar komen, van waaruit nieuwe vertrekpunten mogelijk zijn en waar iets te beleven valt. Het kan in deze gebieden gaan om de productie en verkoop van streekeigen producten in de zone van cultuur, natuur en toerisme, kanoën op het Apeldoornskanaal, de cultuur van Veessen en de dynamiek van de IJssel. Onderlinge verbindingen ontstaan door fiets-, ruiter-, kano- en wandelroutes. Campings, huisjesparken en hotels bieden de gelegenheid voor een langere verblijftijd. De complementariteit, de onderlinge bereikbaarheid en de samenwerking tussen bewegen en welbevinden ontstaan onder invloed van natuurbeleving, rust en spanning, bomen en water ...

Zone 1: Natuurlijkheid

Zone 1 is de zone van de natuurlijkheid, van de Veluwe met daarin bos, sprengen en heidegebieden. Deze zone biedt naast de natuurlijkheid van de Veluwe ook actie.

Het landschap is als decor alleen niet voldoende voor de gebruiker/recreant. Die wil in dit landschap ook iets kunnen ondernemen of beleven, de vrijetijdsverbeelding. Deze zone wordt ontwikkeld zowel als plek van levendigheid, drukte, spanning en sensatie als voor rust en stilte. Ook is hier plaats voor passende verblijfsrecreatie in de vorm van campings. De natuurlijkheid in Heerde kent een hoogdynamisch en een laagdynamisch deel.

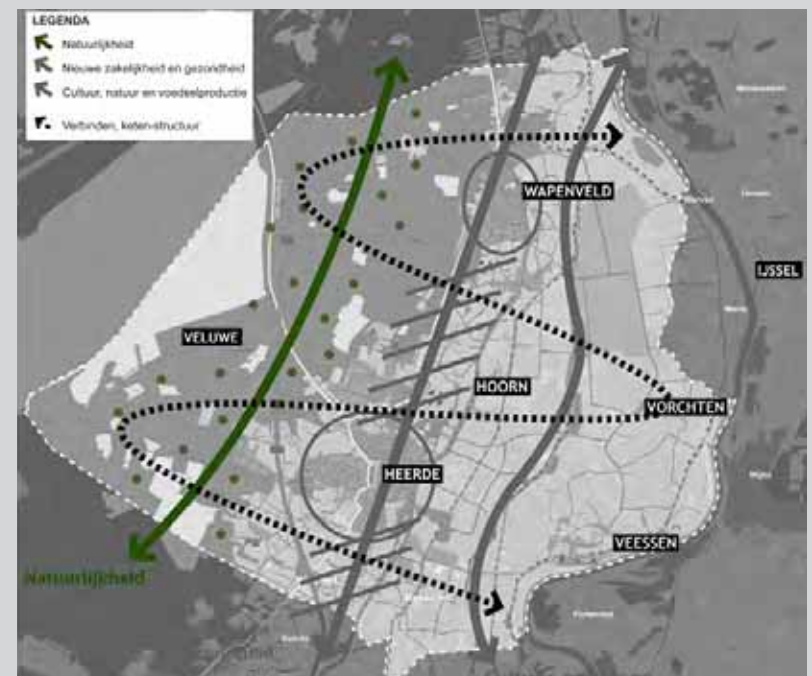
In zuidelijke, hoogdynamische deel is onder andere de schaapskooi, het Heerderstrand en het natuur- en cultuur transferium gelegen. Een transferium gekoppeld aan een educatiecentrum waar mensen kennis kunnen maken met duurzame energie, ecologie en cultuur. Een spannend 'natuurlijk' speel- leergebied. In deze zone worden de recreatieve en sportieve sectoren verder ontwikkeld. Mogelijkheden liggen hier in het creëren van sportactiviteiten in combinatie met wellness, rust en recreatie, maar ook verblijfsrecreatie is mogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een hotel. Uitgangspunt hierbij is wel dat het Heerderstrand vrij toegankelijk is en blijft.

Het transferium bij het Heerderstrand wordt verder vorm gegeven en vormt het startpunt en uitvalsbasis voor het recreatieve verblijf in de gemeente Heerde. Het is een van de entrees naar de gemeente van waaruit de gemeente beleefd kan worden. Hier is informatie beschikbaar over de gemeente en de activiteiten die hier mogelijk zijn. Het gaat hierbij niet alleen om informatie en activiteiten voor toeristen van buiten de gemeente, maar ook voor de Heerdernaar zelf.

Vanuit het transferium kunnen in deze zone verschillende vormen van ontspanning en inspanning beleefd worden. Moderne manieren van ontspannen, recreëren en outdoor sport. Van actieve buitensport activiteiten, zoals wandelen, fietsen, paardrijden en mountainbiken tot klimmen en survival.

Vanuit de actieve besteding wordt over gegaan naar extensieve landgoederen. Deze landgoederen zijn fysiek met elkaar verbonden en vormen kruispunten van activiteiten: wellness, gezondheid, educatie, gezond zijn, gezond eten...

Voor een spannende natuurbeleving kan in de overgangsgebieden van intensiever en extensiever natuur gedacht worden aan uitkijk- en observatieposten. Deze uitkijkposten kunnen beklommen worden door bezoekers. De uitkijktorens zijn zo gelegen dat ze een uitzicht geven over de boomtoppen heen naar het omringende landschap.

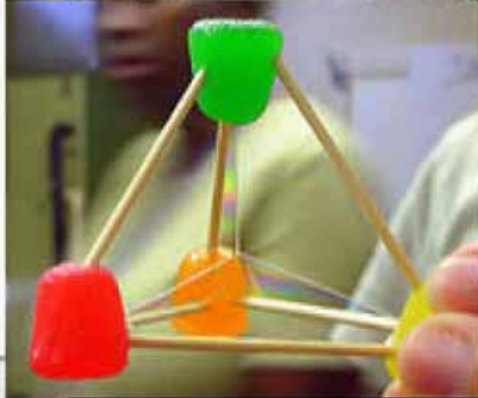

De torens zijn iconen en zijn in enkele gevallen onderling verbonden via loopbruggen.

De verbinding met de zone van 'nieuwe zakelijkheid en gezondheid' wordt gelegd door het concentreren van sportvoorzieningen, zowel binnen als buitensport.

Het gebied staat voor natuur en duurzaamheid: ruimte voor rust, recreatie en natuur maar ook wonen en werken worden niet uitgesloten. Voor deze functies geldt wel dat ze de ambitie van wellness, bewegen, sport en gezondheid ondersteunen. Dat kan door de verschijningsvorm, maar ook door een specifieke invulling van een functie. Een combinatie van beiden is nog beter. Respect voor landschap, natuur en gebouwen vervloeien naadloos met het landschap. Ze gaan er in op en zijn gemaakt van natuurlijke materialen. Verblijfsrecreatie en uitbreiding hiervan is binnen voorwaarden mogelijk, in een laagdynamische context, passend bij het gebied.

De natuurlijke zone gaat van zuid naar noord over van een hoogdynamisch naar een laagdynamisch deel, de natuurlijke natuur. Hier staan natuur en ecologie voorop. In dit laagdynamische deel, dat in het Natura 2000 gebied en de ecologische hoofdstructuur ligt, staat beleving van rust en ruimte centraal. Behoud van natuur, ecologie, versterking van biodiversiteit en ruimte staan voorop.

Engage
Explore
Explain-
Elaborate-
Evaluate

Zone 2: Nieuwe zakelijkheid en gezondheid

De grootste dynamiek binnen de gemeente Heerde vindt plaats in zone 2, de zone van de nieuwe zakelijkheid en gezondheid. Deze zone faciliteert de nieuwe economische dragers als kennis, onderwijs, financiële dienstverlening, informatica, ateliers om zo aanpasbaar te zijn aan de economische veranderlijkheid.

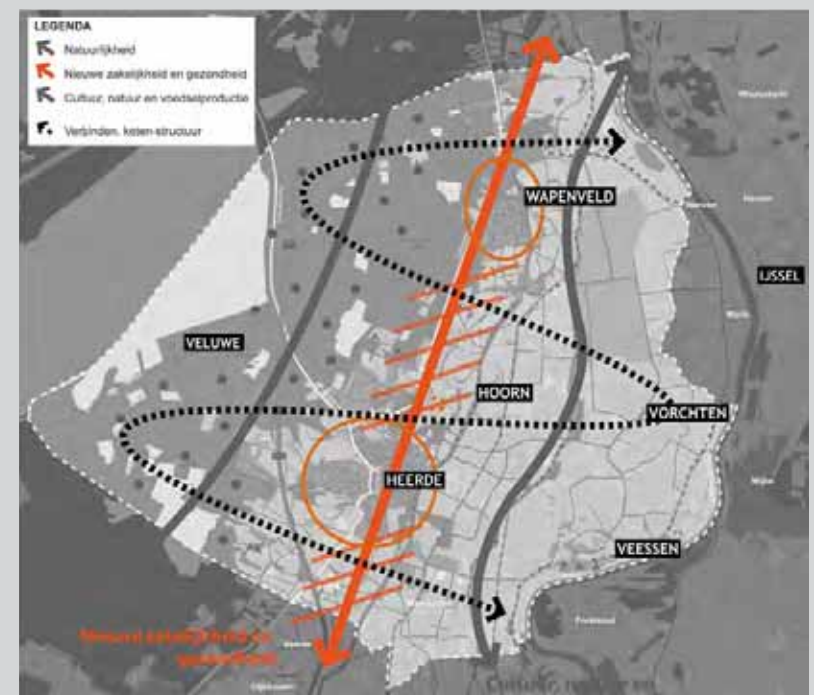
Dit betekent niet dat de kernen sterk moeten groeien. Voor Heerde en Wapenveld wordt in omvang een beperkte uitbreiding gezien. Verder kan hier op een kwalitatief hoogwaardige manier inbreiding plaatsvinden, maar dit dient wel plaats te vinden met behoud van groene ruimtes. Inbreiding mag niet ten koste gaan van de groene leefomgeving.

De dorpskernen worden opgewaardeerd, dit geldt voor het centrum van Heerde, maar ook in Wapenveld is een kwaliteitsslag nodig.

Het dorp Heerde is de smeltkroes waar recreatie, wonen en verbinding met de verschillende landschappen samenkomen. De kern biedt de optimale mix van functies. Samen met het (OV-) transferium is dit de plek van waaruit de gewenste tijdsbesteding wordt gestart: wonen, werken, recreëren, rust zoeken, educatie en beleving.

Vanuit de kernen Heerde en Wapenveld wordt een zeer ruim opgezet innovatief leisure en wellness gebied met (uitbreiding van) verblijfsrecreatie, sport en beleving, nieuwe natuur, nieuwe toeristische concepten en landschapsbeleving opgelegd.

Bestaande bedrijventerreinen worden veranderbare, dynamische woon-werk-leerlandschappen. Flexibele landschappen als ontmoetingsplaats van samenwerking en vernieuwing tussen werken, onderwijs, innovatie, zorg en wellness. Omgevingen die als vanzelf innoveren. Deze gebieden zijn flexibel en veranderbaar met een eigen ruimtelijke structuur en architectuur, waardoor transformatiemogelijkheden ontstaan. Al naar gelang de economische dynamiek wordt in deze gebieden de combinatie geboden van wonen, werken en leren, waarbij mogelijkheden zijn voor kantoor aan huis, werkplaatsen, educatiecentra, etc. De sleutel hiertoe zit in het koppelen van innovatieve technologie en duurzaamheid aan ontwerpprincipes voor natuurlijker en gebouwde omgeving. Deze werkgebieden vormen een werkplek voor kleine innovatieve en creatieve bedrijven. De innovatieve architectuur vormt als het ware een campus van kleine innovatieve bedrijven.

Naast deze zakelijke kant richt het middengebied van de gemeente Heerde zich ook op zorg, welzijn en gezondheid, passend bij de maat en schaal van de gemeente. Tussen Heerde en Wapenveld liggen mogelijkheden voor kwalitatief hoogwaardige, relatief kleinschalige wellnesscentra, recreatie en sportvoorzieningen.

Deze wellnesscentra kunnen gekoppeld worden aan educatieve voorzieningen en sportvoorzieningen, waardoor robuuste verbindingen ontstaan die elkaar kunnen versterken.

Door samenwerkingen innovatie tussen zorg, sport, gezondheid en de landgoederen in de ruimtelijke zone tussen en om Heerde en Wapenveld heen ontstaat een infrastructuur van care en wellness. Dit biedt mogelijkheden voor praktijkgericht 'state of the art'-opleidingen. Een multidisciplinaire campus als ontwikkel- en transferpunt van onderwijs, sport, zorg en wellness. Hier kan samenwerking plaatsvinden in en met onderwijs en wellness, gezondheid, sport en voeding. Studenten leren hier in de praktijk, bijvoorbeeld door middel van stages, integraal denken en handelen en nieuwe concepten en producten tot stand te brengen. Het gaat hier om het 'bundelen' van organisaties die op allerlei manieren de verbinding leggen tussen kennisvragers en kennisaanbieders.

Zone 3: Cultuur, natuur en voedselproductie

Zone 3 is de zone van het waterprofiel van de gemeente Heerde. In deze zone liggen de drie verschillende waterstructuren Apeldoorns Kanaal, Wetering en IJssel, elk met eigen kenmerken, kwaliteiten en mogelijkheden, waarbij het oostelijk deel van het Apeldoorns kanaal een tussenzone, een overgangsgebied vormt van het centrale deel van de gemeente met nieuwe zakelijkheid en gezondheid, naar het gebied van cultuur, natuur en voedselproductie.

De versterking van de cultuurhistorische identiteitsdragers van Heerde en de de IJsselvallei door middel van de versterking van de aanwezige beken, weteringen, het Apeldoorns Kanaal en het oeverwallencomplex langs de IJssel.

De waterstand in de IJssel fluctueert. De beleving van het water en de uiterwaarden wordt vergroot door de toegankelijkheid te verbeteren en de 'verblijfstijd' te verlengen. Het gaat erom dat de bezoeker kan genieten van het voorbij stromende water en het fraaie IJssellandschap en kan afdalen naar de waterkant.

Het Wapenveldse Broek, een open en agrarisch poldergebied dat al 700 jaar oud is, wordt versterkt. Een gebied dat wordt begrensd door de IJssel en haar uiterwaarden, de dijken, oplopend naar de contouren van de Veluwe. De vogelrijkdom, de weidsheid van het landschap, de galerieën en kunstenaars in de kern Veessen creëren de rust en ruimtelijkheid.

Verbonden als corridor van 'natte natuur' aan de zuidelijke entree van de gemeente wordt de overgang van de Veluwe, via het kassengebied, richting het Apeldoorns kanaal en de hoogwatergeul, naar het altijd stromende water van de IJssel en de weidsheid van het landschap geaccentueerd.

"We hadden nogal moeite, om in 1915 een rustig stukje Nederland te vinden, waar we ongehinderd konden wandelen en tekenen. Op menige plaats vreesden we belemmerd te worden door de mobilisatie en wat daar al zo mee samenhangt. Ten slotte zijn we terecht gekomen aan den Gelderschen IJssel en dat heeft ons niet berouwd, want we vonden daar mooie oude steden, vriendelijke dorpen, trotsche kasteelen, fraaie buitens en bovenal een rijke natuur van woud en heuvelen, weilanden, boomgaarden en akkers en stille binnenwateren langs den breeden stroom. " Zo beschreef Jac. P. Thijsse in 1916 de schoonheid van de IJssel

De IJssel is de hoogdynamische waterrecreatieve drager waar met boten en jachten gevaren kan worden. Kansen langs de IJssel liggen in het ontwikkelen van de kern Veessen. Veessen kan beperkt uitbreiden en zich verder ontwikkelen op het gebied van kunst en cultuur, maar ook de jachthaven met bijpassende voorzieningen biedt hier mogelijkheden voor verdere (recreatieve) ontwikkelingen. Een jacht- en passantenhaven versterken de aantrekkingskracht van het water. Kwalitatief hoogwaardige ingepast in de aard, omvang, maat en schaal van het dorp. Ook in creëren van andere dynamieken op de kruispunten tussen activiteiten, zoals overstapplaatsen, hotels en restaurants bieden mogelijkheden. Het water, de uiterwaarden en de natuurgebieden vormen een trekker van formaat. De IJssel kunnen ontdekken door middel van een parelsnoer van natuurobservatie, schilderen, exploreren en rustige plaatsen is de uitdaging.

Voorwaarde voor deze ontwikkelingen is wel dat het gebied beter ontsloten moet worden. Fietsen bijvoorbeeld kan nu alleen over de dijk, maar om het gebied goed te kunnen beleven en gebruiken moet het gebied toegankelijk zijn en dienen meer verbindingen in het gebied aangelegd te worden.

Het Apeldoors Kanaal krijgt een nieuwe functie. Geen historische functie in de zin van transport of handel, maar een eigentijdse functie met betrekking tot de kwaliteit van de leefomgeving en de beleving van het water. Als verbindende as tussen de dynamiek van de 'nieuwe zakelijkheid' en cultuur, natuur en voedselproductie. Het water als ecologische verbindingszone speelt een grote rol. Langs deze blauwe draad worden 'kralen' onderscheiden. Kralen gebaseerd op de diversiteit in de randen langs het kanaal en waar de diversiteit wordt beleefd. Riet, gras, 'stenigheid', sport.

Langs het Apeldoorns kanaal kunnen diverse ontwikkelingen plaatsvinden gericht op recreatie en ontspanning, maar ook woon-werk-leerlandschappen zijn mogelijk. Verder kan langs het Apeldoorns kanaal een uniek woonconcept worden ontwikkeld gebaseerd op water en natuur. Ook biedt het kanaal kansen voor laagdynamische watersport. Door het kanaal te ontwikkelen en bevaarbaar te maken wordt het mogelijk het Apeldoorns Kanaal te gebruiken voor kanovaren, kajakken, etc. Het kanaal kan zo een centrale recreatief-toeristische drager worden in de gemeente Heerde.

De hoogwatergeul kan een belangrijke trekker worden voor de gemeente Heerde, mits deze goed ingepast wordt in het landschap. De geul dient zodanig aangelegd te worden dat deze kwaliteit heeft. Landschappelijke inbedding is hierbij essentieel. Tevens dient de geul mogelijkheden te scheppen voor het inpassen van agrarische bedrijven. Plekken als 'terraslocaties', trappenstructuren, en gelaagdheden voor tijdelijke activiteiten, zoals openlucht theater, sportactiviteiten, festival, kunstexposities, e.d. kunnen gerealiseerd worden in of in de nabijheid van de geul. Gebouwen kunnen gerealiseerd en ingebed worden in de randen of op eilanden in de geul, maar altijd met een natuurlijk beeld en landschappelijke kwaliteit. Het strakke en dynamische van de geul kan uitstekend

gecombineerd worden met de natuurlijkheid en de bestaande kwaliteiten en nieuwe zakelijke architectuur van de bio-based industry.

Innovatie met groot respect voor natuur en milieu is kenmerkend voor de ontwikkeling van de geul. De ontwikkeling en toepassing van innovatieve woonvormen moeten niet bij voorbaat worden uitgesloten. Tijdelijkheid, verplaatsbaarheid van wooneenheden trekken geen groot publiek waar het gaat om permanente bewoning, maar zijn uitermate geschikt voor shortstayers, recreanten.

Een volwaardige positie van de landbouw is belangrijk. Met een gelijkwaardige positie en oog voor elkaars belangen wordt gezocht naar wederzijds voordeel. Er is een rol voor landschapsbeheer, natuurbeheer, diversificatie van producten, recreatie. Een actieve rol bij eventuele gebiedsontwikkeling is cruciaal.

De agrarische sector wordt gestimuleerd en geïnnoveerd. Bedrijfspanen worden goed geïntegreerd in het landschappelijke karakter. Schaalvergroting vindt plaats, niet alleen in omvang, maar juist ook in technologische ontwikkeling. Hoogwaardige agrarische bedrijven (bio-based technologie) die op een diervriendelijke manier produceren en toegankelijk zijn. Het agrarische bedrijfsleven wordt gecombineerd met educatieve en toeristische functies. Ook hier vinden verbindingen plaats met het landschap, maar ook met educatie en toerisme.

Heerde in de toekomst is de verbinding van rust en schoonheid, van bewegen en gezondheid en tegelijkertijd dynamiek, mogelijkheden en wilskracht.

LEGENDA - Visiekaart gemeente Heerde 2025

Zones, zijn indicatief

 Natuurlijkheid Nieuwe zakelijkheid en gezondheid Natuur, cultuur en voedselproductie

 Robuuste groene verbinding	 Knooppunt blauw: Waterknooppunt, horeca	 Zorg/wellness/recreatie
 Ecologische Hoofdstructuur	 Jachthaven	 Inbreidingsgebieden: opwaarderen dorpskern en wijken
 Groene wig/ Natte natuur	 Passantenhaven	 Ontwikkelingskansen Beperkte uitbreiding
 Verbindingen/routes	 IJssel, waterrecreatie	 Kleinschalig bedrijventerrein
 Corridor Heerderstrand Veessen	 Zone Apeldoorns Kanaal,	 Woonwerklandschap
 Trekker:		 Transferium, Heerderstrand
 Agrarisch natuurgebied: Weidevogel gebied		 Knooppunt
 Mogelijkheid tot concentratie sportvoorzieningen		 Hoogwatergeul,

TOEKOMSTVISIE HEERDE 2025

4 UITVOERING

De uitvoering van de Visie gemeente Heerde 2025 start bij de gemeentelijke organisatie en het verder uitwerken van de toekomstvisie tot een Structuurvisie Heerde 2025.

Veranderende gemeente

De toenemende complexiteit van economische en maatschappelijke processen noopt tot nieuwe sturingsvormen om met deze complexiteit om te gaan. De gemeente Heerde kan zelf in de toekomst niet onveranderd blijven. Om deze visie tot een succes te maken is het noodzakelijk dat ook de gemeente een cultuuromslag ondergaat. Ambtelijke professionaliteit en bestuurlijke daadkracht worden nog belangrijker. De gemeente krijgt steeds meer een stimulerende en regisserende functie en moet daarom initiatieven durven en kunnen nemen.

Het ambtelijke apparaat moet bij het informeren en adviseren van het college en de raad steeds weer teruggrijpen op het toekomstbeeld dat voor ogen staat, het doel waar de gemeente naartoe werkt. Dit doel moet bewaakt worden om doelgericht tot uitvoering te komen. De raad vervolgens dient ook met het toekomstbeeld op het netvlies beslissingen te nemen die ondersteunend zijn aan de uitvoering van het gewenste toekomstperspectief.

Om de toekomstvisie tot een succes te maken zijn een actief politiek beleid, betrokkenheid en durf noodzakelijk.

"Wat zegt de vormgeving van het landschap over onze bestuurscultuur? Streng, strak, met de passer en de loodlijn en de liniaal ontworpen, dezelfde liniaal waarmee je vroeger een tik kreeg als je in de

les niet oplette? Wat het openbare bestuur en het ontwerpen aan de inrichting wel met elkaar gemeen hebben, is dat ze sterk gefocust zijn op processen, meer dan op het einddoel. Dat, plus het ontbreken van een aanwijsbare opdrachtgever, maakt het hele proces tamelijk mistig. Het liefst zou je willen dat er helemaal niet bestuurd hoefde te worden, omdat de onderliggende structuren vanzelfsprekend zijn.

Zodra je moet sturen ben je in feite aan het corrigeren, zelfs aan het dwingen. Idealiter stuurt een goed bestuur niet, maar biedt het een structuur aan die zijn eigen oplossingen genereert. Goed design kenmerkt zich door zijn houdbaarheid door de tijd heen; goed bestuur zou dat ook moeten doen".

Naar Tracy Metz (Reinventing the Netherlands: de vormgeving van het openbaar bestuur)

Lef, behouds- én ontwikkelingsgericht

De gemeente gaat sturen op robuustheid voor de toekomst, alleen dan kan zij goed inspelen op de veranderende eisen uit de omgeving. Een bestuursvorm die veel meer innoveert van binnenuit. Meer langs de lijn van mandaat, vertrouwen en inzichtelijk maken van plannen, uitvoering en uitkomsten.

De gemeente gaat samenwerking bevorderen, tussen consumenten en aanbieders en tussen aanbieders onderling. Het landelijke/agrarische ondernemerschap stimuleren via integratie en ketenvorming in groene diensten, zorg en wellness, gezondheid en voedsel. Dit geldt met name waar het gaat om de nieuwere economische dragers zoals

ICT, vrije beroepen en wellness in combinatie met maatschappelijke dienstenactiviteiten, zoals o.a. ouderenzorg. Dit inspelen op nieuwe locatiepatronen als gevolg van de ICT ontwikkelingen en het minder grondgebonden worden van activiteiten wordt belangrijk.

Verbindingen en samenwerking tussen partijen als een verband dat flexibele structuur geeft aan de visie waarvan de vraag is hoe die precies tot verwezenlijking zal komen.

De gemeente als 'ontwikkelaar' heeft daarom een agenda die kan worden samengevat in:

Ketens, netwerken en proces entameren;
Ruimte geven tot nemen van verantwoordelijkheid;
Geen energie van macht en procedures, maar van kracht en meervoudige samenwerking;
Gemeenschappelijke issues en grensoverschrijdend denken en handelen;
Richting en focus geven, een uitdaging scheppen, duidelijke afspraken en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Structuurvisie Heerde 2025

De Visie gemeente Heerde 2025 wordt verder uitgewerkt in een Structuurvisie Heerde 2025. De structuurvisie wordt voor de volgende doelen gebruikt:

- als onderlegger voor het opstellen van bestemmingsplannen voor uitleggebieden;
- als onderlegger voor het verhalen van bovenplanse kosten via een exploitatieplan;
- als grond voor onteigening of het vestigen van een voorkeursrecht;
- als afwegingskader voor (principe)verzoeken van burgers, projectontwikkelaars en woningbouwstichtingen;
- als een lange termijnvisie met een duidelijke ontwikkelingsrichting;
- als leidraad voor de gezamenlijk gedragen focus en beleving van de gemeente Heerde.

Wettelijk kader

Met het in werking treden van de Wet ruimtelijke ordening in juli 2008 zijn gemeenten verplicht om een structuurvisie op te stellen. De structuurvisie wordt voor alle overheden hét strategische instrument in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling. De vaststelling van de structuurvisie is op gemeentelijk niveau de bevoegdheid van de gemeenteraad.

De gemeente Heerde heeft ervoor gekozen voorafgaand aan het opstellen van een structuurvisie een Toekomstvisie 2025 op te stellen. In deze Toekomstvisie worden de belangrijkste richtingen, de uitgangspunten voor het toekomstige beleid weergegeven. De Toekomstvisie 2025 is dé basis voor het opstellen van de structuurvisie. In de structuurvisie wordt het beeld dat in de Toekomstvisie 2025 wordt geschetst en de beleidsrichtingen die hierin zijn aangegeven verder uitgewerkt.

Voor het gemeentelijk bestuur is de structuurvisie een belangrijk kader voor de afweging van concrete ruimtelijke beslissingen en voor de inzet daartoe van bestuurlijke uitvoeringsinstrumenten, zoals het vaststellen van bestemmingsplannen het nemen van projectbesluiten, het beschikbaar stellen van financiële middelen en het sluiten van bestuursovereenkomsten. Een structuurvisie kan een grondslag zijn voor het vestigen van een voorkeursrecht op grond van de Wet voorkeursrecht gemeenten. Een structuurvisie geeft de gemeente ook bevoegdheden op grond van hoofdstuk 6 van de grondexploitatie wet met betrekking tot de verevening van bovenplanse kosten.

Ruimte - Sociaal maatschappelijk - Economie

5 VERANTWOORDING

Het proces om te komen tot de Toekomstvisie 2025 voor de gemeente Heerde is gestart in oktober 2008 met het opstellen van een 'Zwart-wit foto', een inventarisatie van de gemeente Heerde op basis van kengetallen en informatie vanuit de gemeentelijke organisatie.

Vervolgens is op basis van drie werksessies met ambassadeurs, waarbij de onderwerpen ruimte, economie en sociaal maatschappelijk zijn behandeld en gesprekken met de werkgroep en de stuurgroep kleur gegeven aan de inventarisatie en is de 'Kleurenfoto' van de gemeente Heerde opgesteld. Tevens is in deze fase het document 'Trends en ontwikkelingen' opgesteld, waarin weergegeven is met welke ontwikkelingen naar de toekomst toe de gemeente rekening moet houden.

De drie genoemde documenten vormen de basis voor de Toekomstvisie 2025. Uit deze basisdocumenten kwam een ontwikkelingsrichting naar voren die met de raad van de gemeente Heerde in een tweetal bijeenkomsten verder is vorm gegeven. De uitkomsten van deze sessies zijn vervolgens teruggekoppeld aan de ambtenaren van de gemeente Heerde en aan de ambassadeurs die ook eerder in het traject betrokken zijn. Met de reacties uit deze bijeenkomsten is de concept Toekomstvisie 2025 opgesteld.

Dit concept is gepresenteerd op de inloopbijeenkomst in de Noordgouw, nadat de raad het vrij had gegeven. Na het verwerken van de inspraakreacties is de visie definitief vastgesteld door de gemeenteraad van Heerde in de vergadering van 13 juli 2009.

Ambassadeurs sessie "Economie", december 2008

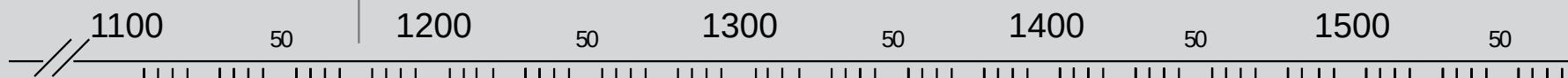
1176: Op de enken werd akkerbouw uitgeoefend

1578: het klooster Fraterhuis Hulsbergen werd opgeheven. Gaandeweg zijn de gebouwen gesloopt

Fysiek

Sociaal-maatschappelijk

Economie

Gemeente Heerde

1176: De kapellen van Heerde en Vorchten werden zelfstandig van Epe

1407: Het Fraterhuis Hulsbergen werd gesticht

1649: De kerk van Veessen wordt na een tijd ongebruikt te zijn weer in gebruik genomen

BIJLAGE 1, historie van heerde

1843: De weg van Hattem naar Apeldoorn wordt met grind verhard en Wapenveld werd een zelfstandig kerkdorp met het verkrijgen van een hervormde kerk

1829: Het Apeldoorns Kanaal wordt gegraven

1887: De lokale spoorlijn van Zwolle via Hattem naar Apeldoorn wordt aangelegd

1974: Opening A50. De dorpskernen worden bevrijd van een grote stroom doorgaand autoverkeer

1600

50

1700

50

1800

50

1900

50

2000

50

1839: Lubbertus Gerrevink sticht een grote watergedreven papiermolen

2009: HEDEN

Op 29 oktober 1869 werd het huidige wapen van Heerde vastgesteld

1930: Opening eerste verkeersbrug over de IJssel bij Hattem. Het auto- en busverkeer komt sterk op gang

Gemeente Heerde

Begin 20e eeuw:
De Klok Zeepfabriek
vestigd zich in Heerde

Historie van Heerde

200.000 – 130.000 jaren geleden Voorlaatste ijstijd, Saalien, stuwwallen

Het ijs van de noordpool in deze zeer koude tijd breidde zich uit tot in onze streken.

Meer dan 200 meter dikke ijslobben schoven grond opzij. De stuwwallen ontstaan. De heuvels van de Veluwe vormen zo'n stuwwal. Later, toen het ijs weer weg was, kreeg de wind vat op het zand en werden stuifduinen gevormd zoals de Renderklippen, Kamperklippen, de omgeving van de Polberg, de heuvels van het Kloosterbos. Na de laatste ijstijd raakte de Veluwe steeds meer bebost.

-2800-2100 Grafheuvels laatste steentijd

De bevolking van de Veluwe groeide. Een groot aantal grafheuvels uit die tijd is stille getuige van deze mensen. Onder Heerde liggen de meest noordelijke grafheuvels van de Veluwe in een groepje van zes bij de Koerberg. Zij zijn gemaakt door mensen van de standvoetbeker- en klokbekercultuur. Deze zijn genoemd naar de vorm van de bekertjes die ze maakten.

0 Rivier de IJssel

De IJssel is waarschijnlijk rond het begin van de jaartelling door ingrijpen van de Romeinen tot een tak van de Rijn geworden. De Romeinse veldheer Drusus heeft in het jaar 12 een dam in de Rijn gelegd om een bevaarbare stroom naar het noorden te veroorzaken.

700 – 1000 Ontstaan nederzettingen, kerstening

In de achtste en negende eeuw zoeken mensen een plek om te wonen op de grens van de hogere zandgronden en de moerassige lagere gebieden. Na 900 ontstond er door menselijk ingrijpen steeds grotere ontbossing op de Veluwe. Zendelingen onder wie mogelijk Ludger hebben onze omgeving gekerstend. Markluiden is de naam uit de gemeente Heerde die nu in de oudste

archiefbronnen voorkomt. Het wordt in 1025 al genoemd. Over de ouderdom zelf geeft dit geen uitsluitsel door het gebrek aan bronnen uit die tijd. Alle oude nederzettingen uit die tijd kennen een enk en een broek. De enk voor de akkerbouw bij de nederzetting op de beste hoogteligging. Het broek op het lagere deel voor beweiding en hooibouw.

1176 Heerde en Vorchten als zelfstandige kerspel afgesplitst van Epe

Heerde en Vorchten werden, evenals Hattem, als zelfstandig kerspel afgesplitst van Epe. Dit geschiedde vanwege de grote bevolkingsgroei in de omvangrijke parochie Epe. Achteraf gezien zijn hiermee ook de huidige gemeentegrenzen ontstaan. Van een kapel te Veessen is pas later sprake.

1325 – 1370 ontstaan van de polder Veluwe

De hoogteligging van de gronden ten oosten van het Veluwemassief noodzaakte er toe om in de veertiende eeuw op de grens van hoog en laag De Grift te graven (de naam zegt al dat ie is gegraven) De Grift zorgde er voor dat het water van de hoge gronden niet naar de lage gronden stroomde. Vervolgens kon met het graven van de Grote Wetering en later de Nieuwe Wetering het polderwater van zuid naar noord in de IJssel worden gebracht: de polder was een feit. In 1370 gaf hertog Eduard de polder Veluwe zijn dijkrecht. Waarschijnlijk vormde dit een bevestiging van een reeds bestaande situatie. Bedijking betekende ook dat de rivier smaller en dieper werd. "Voorden", doorwaadbare plaatsen, werden minder bruikbaar. Het Wijhese Veer bij Wijnvoorden dateert ongeveer uit deze tijd.

1407 – 1578 Broeders in een geestelijke gemeenschap

Het fraterhuis Hieronymusberg bij Hulsbergen onder Wapenveld werd in 1407 gebouwd vanwege

de sterke groei van het Gregroiushuis in Zwolle. Het herbergde ruim anderhalve eeuw een aantal vrome lieden die onder andere religieuze boeken schreven. Zij behoorden tot de bekende Moderne Devotie bestaande uit broeders en ook zusters die gemeenschappelijk en vroom wilden leven, maar geen kloostergelofte aflegden, doch broeders (en zusters) van het gewone gemeenschappelijke leven. Bijzonder fraaie handschriften hebben zij gemaakt. Nog iets meer dan een handvol ervan bestaat er nog elders in den lande. Het huis bezat een windkorenmolen in de nabijheid en een waterkorenmolen en -oliemolen onder Heerde. In 1572 werd het huis geplunderd door Hattemers. In 1578 werd met een definitieve beeldenstorm een eind gemaakt aan dit fraterhuis. Mensen uit de omgeving en met name uit Hattem, hebben het gesloopt en het bouw materiaal hergebruikt. Een enkele broeder werd hervormd predikant, zoals Johan Strijtholt die van 1581 tot 1584 in Heerde werkzaam was.

1568 – 1648 Tachtigjarige oorlog en reformatie
Vooral de jaren 1572 tot 1591 vormden een zware periode voor de plattelandsgemeenten op de Veluwe. Vaak moest men beide vechtende kampen te vriend houden, wat resulteerde in het betalen van belastingen aan beide partijen. De soldaten van weerskanten plunderden er op los. Veel plattelanders vluchtten naar de steden. De dorpen liepen haast leeg. Het land lag braak. Ons deel van de Veluwe kreeg het wat rustiger toen Zutphen en Deventer in 1591 door de opstandelingen waren genomen. Eind november, begin december 1578 is de kerk van Heerde gebeeldenstormd door Derk van Dorth heer van Rozendaal met een enkele knecht. Pastoor Peter van Bommel en de kerkmeesters en vertegenwoordigers van de bevolking beklagen zich hierover bij de overheid, maar krijgen nul op het rekest. De eerste twee predikanten van Heerde na de reformatie waren van gering allooi en niet overtuigend protestant.

Dat waren de kerkgangers zelf overigens ook niet van de ene dag op de andere. Met de benoeming van Jacobus Schoonhovius in 1600 is de eerste fatsoenlijk hervormde dominee in Heerde gekomen. Op de huizen Zwanenburg in Vorchten en Vosbergen onder Heerde zijn nog een tijd lang katholieke huisdiensten gehouden tot ze in protestantse handen overgingen. Vorchten kreeg in 1610 een predikant, Veessen pas in 1649.

1325 – 1625 Vosbergen, Bonenburg, Zwanenburg
Kasteel Zwanenburg te Vorchten is omstreeks 1325 gesticht aan een oude IJsselbedding. In 1612 is het geheel verbouwd tot een renaissance buitenhuis vergelijkbaar met Vosbergen, maar een verdieping hoger. Het is in 1829 gesloopt. De plek is nog aan te wijzen.

Het huis Vosbergen is in de 16de en 17de eeuw in onderdelen gebouwd en in 1623 afgerond en daarna niet wezenlijk meer veranderd. De Bonenburg heeft in de zeventiende eeuw op deze twee geleken, weliswaar met slechts één vleugel, maar is later in de achttiende eeuw verdubbeld en van een nieuwe gevel voorzien. Deze huizen werden bewoond door belangrijke families, zoals de families Daendels en Opten Noort op de Bonenburg.

1600 – 1700 pre-industrialisatie, geen gouden eeuw voor de landbouw

In de zeventiende eeuw heeft het platteland nogal geleden van wateroverlast bij vier overstromingen en van plunderingen in het rampjaar 1672. Naar het schijnt ging het in de achttiende eeuw wat beter wat dat betreft.

Tussen 1624 en 1700 werden tien papiermolens in Heerde gebouwd. Alle gedreven door water. Hiertoe werden de sprengen en beken handmatig uitgebreid. Door een aantal horizontale ingravingen in de hellingen van het Veluwemassief te maken, kon extra water worden aangeboord. Deze ingravingen noemen we sprengen. Om

zoveel mogelijk verval op een waterrad van een molen te verkrijgen, werden de beken zorgvuldig kunstmatig langs hogere gedeelten geleid. We noemen dit opgeleide beken. Nog steeds komen deze opgeleide beken voor en het is verbazingwekkend om de waterspiegel hoger te zien liggen dan het omringende land. De beekbodems werden met leem bekleed om weglekken van water in het zand te voorkomen. In 1740 is de elfde en laatste papiermolen gebouwd.

1600 – 1900 Landbouw ontwikkelt door de tijd heen

Door de eeuwen heen heeft de landbouwer, ook die onder Heerde, zich aangepast aan de veranderde omstandigheden. In de zeventiende eeuw zullen er ook landbouwers zijn geweest die tabak gingen telen net als in de omgeving. Er is zelfs een familie met de naam "Tabak". In de achttiende eeuw kwam onder Hattem de aardappelteelt op. Of Heerdenaren die ook voor de markt verbouwden hangt af van het feit of ze ze gemakkelijk genoeg konden transporteren. De boekweit die in de negentiende eeuw zo'n grote vlucht nam, is daarna vlot verdwenen en in het kielzog daarvan de imkerij. De roggebouw was in de zeventiende tot negentiende eeuw van groot belang. Dat graan moest ook worden gemalen. Veessenaren en Vorchtenaren moesten daarvoor ver in de reis gaan totdat in 1779 in Veessen een windkorenmolen werd gebouwd.

1795 – 1813 Revolutie, Daendels, De Dellen, Kozakken

De Fluwelen Revolutie van begin 1795 die de eerste democratie in Nederland teweeg bracht, werd niet door alle Heerdenaren verwelkomd. De geplaatste vrijheidsboom moest het aan het eind van het jaar ontgelden. Hij werd in de nacht van 18 op 19 november 1795 ontvreemd. Van de dader(s) ontbreekt tot op heden elk spoor.

Ondanks de zeer hoge uitgelopen beloning, heeft geen enkele Heerdenaar iemand aangegeven. De Hattemer Herman Willem Daendels is in 1803 als generaal ontslagen. Als gouden handdruk kreeg hij een groot stuk heidegrond in de Dellen dat hij is gaan ontginnen en waar hij een landhuis neerzette. Hij was hiermee de eerste ontginning van heidegronden onder Heerde. Later is dit landgoed nog eigendom geweest van de bekende weerkundige Buijs Ballot.

In november 1813 bevrijdden snelle acties van Kozakken ons land van de Franse bezetters. Enkele steden boden langer verzet, waaronder Deventer. Om die stad gemakkelijker te belegeren, vorderden de Kozakken een aantal schepen die onder Veessen zij aan zij dwars over de rivier zijn gelegd met planken er over om zodoende een schipbrug te vormen. De krib bij Veessen waar die brug lag heet nog steeds de Kozakkenkrib.

Negentiende eeuw. Burgemeester Van Meurs. Hutten op de heide

In 1802 werd meester Nicolaas Stephanus van Meurs schout van Heerde en later burgemeester. Hij zou dit zestig jaar lang blijven tot op 83-jarige leeftijd. Lange jaren was hij daarnaast ook notaris. Hij overleed, bijna 94 jaar oud, in 1873. Bij de aanvang van de negentiende eeuw begon een bevolkingsgroei die mede tot gevolg had dat er een flinke arme onderlaag van de bevolking ontstond. Velen van hen bouwden op "niemandsland", de heide, zeer schamele plaggenhutten. Zo ontstonden huttenkolonies op het Horthoekse Veld, Hoornerveen, Woldberg en Veldzijde met samen al gauw 97 hutten. Drie procent van de Heerdenaren leefde in 1853 van de bedeling, maar dat was in andere Noord Veluwe plattelandsgemeenten nog meer, tot 10% in Oldebroek. "In het algemeen krijgen de hutbewoners eene menigte kinderen, en deze bevolking zoude aanzienlijk vermeerderen, als de

kinderen niet, voordat zij tot eenen rijpen leeftijd kwamen, door allerlei ziekten en ongemakken omkwamen. In deze kringen trouwden veel bloedverwanten met elkaar. Er zijn rond 1900 Wapenvelders geboren die maar de helft van het normale aantal van acht overgrootouders hadden.

1829 Apeldoorns Kanaal, 1843 dorpenweg, 1887 spoorweg

In 1829 werd het Apeldoorns Kanaal gegraven. Dit haalde in één klap de dorpen Apeldoorn, Vaassen, Epe en Heerde uit het isolement. Voortaan was er een regelmatige beurtveerverbinding met Amsterdam. In 1843 werd vervolgens de Grindweg van Hattem naar het Loo aangelegd. Er lag al wel een weg op dit traject, maar die werd sterk verbeterd. Bij vijf tolhuizen langs deze weg moest tot 1911 tol worden betaald om de kosten van aanleg en onderhoud er een beetje uit te halen. Uiteindelijk werd in 1887 de spoorlijn van Hattem naar Apeldoorn geopend. Hiermee was een snelle verbinding mogelijk met de rest van het land. Mensen die al een zomerhuis hier hadden zoals

de ouders van Jan van Riemsdijk, konden nu permanent hier komen wonen. Het toerisme kon op gang komen.

1835 Afscheiding van een deel van de leden uit de hervormde kerk

De jonge dominee A. Brummelkamp in Hattem werd daar in 1835 uit de Hervormde Kerk gezet. Hij stichtte afgescheiden gemeenten in Hattem, Wapenveld en Heerde/Oene. De Wapenvelders kwamen bij elkaar bij de molen van Steven Jans Mulder. De bijeenkomsten waren in eerste instantie verboden. Met de wieken van de molen kon de mulder aangeven of de kust veilig was. Die van Oene-Heerde hielden diensten in de boerderij de kleine Voorn aan de IJsseldijk.

1839 – 2007 Berghuizer Papierfabriek

Lubbertus van Gerrevink, een papiermaker uit een oud papiermolenaarsgeslacht, bouwde in 1839 aan het kanaal onder Wapenveld de Berghuizer Papierfabriek. Er was een groot wateroverschot met een flink verval naar de oude Grift toe dat hij gebruikte om deze fabriek aan te drijven. Hier werd voor het eerst in Gelderland en als tweede in Nederland op machinale wijze papier gemaakt. In de tientallen jaren die volgden verdwenen de kleine ouderwetse papiermolens in de omgeving een voor een of werden omgezet in een ander bedrijfje, vaak wasserijen, waarvan er nog enkele bestaan. In 2007 is de Berghuizer Papierfabriek door het moederbedrijf Stora Enso gesloten omdat er weliswaar winst werd gemaakt, maar niet genoeg.

1840 Johannes Docter, nieuwe kerk Heerde, kerk Wapenveld, nieuwe kerk Veessen

In 1840 overleed Johannes Docter. Hij liet aan de kerk van Heerde een groot legaat na. Met dit geld werd de kerk flink uitgebreid. De Wapenvelders, die tot nog toe in Heerde kerkten, gingen tijdens

de verbouw in hun eigen dorp “tempelen” in de school van meester Rijk van Doesburg aan de Ossenkampweg. Ook zij hadden een flinke som van Docter gekregen en bouwden voor zichzelf in 1842 hun eerste kerk. Wapenveld was voortaan een dorp. In Veessen werd in hetzelfde jaar een nieuwe kerk gebouwd ter vervanging van het te kleine en bouwvallige middeleeuws kerkje. De oude kerk stond midden op het nog bestaande kerkhof. De nieuwe werd iets meer naar het zuidoosten en dicht bij de Kerkstraat gezet.

1899 – 1955 Kunstschilderspaar Kleintjes – van Osselen werkt in Heerde

In 1899 kocht de kunstschilder Johannes Leonardus Kleintjes het huis Kolthoorn en bouwde er in 1904 een groot atelier bij aan. Zijn vrouw, Hedwig C.A. van Osselen kende hij van de kunstacademie en het paar heeft in Heerde veel geschilderd. Kleintjes was goed in portretten, zijn vrouw in bloemstukken.

1900 Ontginning van de heide, bossen groeien, schaapskudde redt laatste stukje heide

Rond 1900 werd in de landbouw de kunstmest geïntroduceerd. Niet langer waren grote schaapskuddes nodig die de heide begraasden voor mestproductie in de potstallen. Niet langer waren heideplaggen nodig voor de potstallen. Eindelijk konden de eindeloze heidevelden worden “ontgonnen”, wat al in 1843, toen alle heide op de Veluwe aan de gemeenten was verkocht, door het rijk was bevolen. Het ontginnen bestond hierin dat grote houtakkers werden aangelegd totdat het grootste deel van de Veluwe was verworden tot grote productiebossen. Het ploegen van de heide gebeurde veelal met ossen, vandaar her en der voorkomende ossenstallen. Ook werd wel eens een grote stoomploeg ingeschakeld. De bebossing ging door tot men zich realiseerde dat alle heide zou verdwijnen. In 1955 bestond het afscheidscadeau aan burgemeester Diepenhorst van Epe uit een schaapskudde op de grens met

Heerde waarmee men probeert een stuk heide in stand te houden. Een ander groot terrein waar nog heidevelden zijn is het arillerieschietkamp grenzend aan Heerde. Langs de Grote Weg onder Wapenveld verrezen grote villa's.

1900 Zuivelfabriekjes nemen boter- en kaasbereiding over

Begin twintigste eeuw schoten er overal in de gemeente Heerde (en ook op de rest van de Veluwe) zuivelfabriekjes als paddestoelen uit de grond. Dit betekende een verlichting voor de boerenvrouwen die niet meer hoefden te karnen en dus geen boter en kaas meer in eigen beheer behoeften te maken. Zij gingen zich toeleggen op het houden van pluimvee, wat weer de komst van eiermarkten in de hand werkten.

1900 – 1937 Allerlei bedrijven gesticht in Heerde

In 1904 besloot Van Apeldoorn zijn zeepmakerij uit Hattem over te plaatsen naar een nieuw te bouwen fabriek bij het station van Heerde aan de spoorlijn. Een goede keus. De Klok Zeepfabriek groeide en staat nog steeds op die plek. Al heel vroeg begon dit bedrijf met allerlei reclameacties. Ook was het het eerste met fosfaatvrije wasmiddelen. In hetzelfde jaar 1904 stichtte Van der Most zijn drukkerij. In 1920 gingen drie zonen uit het bakkersgeslacht Van Ark beschuit bakken in een bedrijfje aan de Dorpsstraat. De zaken gingen goed. In 1931 bouwden ze aan de Zwolse weg een nieuwe fabriek ontworpen door Lensvelt die nog steeds gebruikt wordt en toch ook al de monumentenstatus heeft verworven. Over het algemeen kan worden gesteld dat in de gemeente Heerde de industrialisering vooral in de 20ste eeuw een grotere vlucht nam. De grote bedrijven vinden we in Heerde en Wapenveld en niet in Veessen en Vorchten. Een bijzonder bedrijf streek in Heerde in 1937 op weinig rationele gronden neer: omdat de eigenaar een Heerder vrouw aan de haak had geslagen. Johann Reil had eerder het orgel in de Johanneskerk onderhouden en

besloot zijn orgelbedrijf in Heerde te vestigen. De orgels uit dit bedrijf zijn vermaard en gaan over de hele wereld. Op vervoergebied was er het bedrijf van De Jong uit een geslacht dat rond 1800 al "schipperde" in Hattem en in het interbellum met de schepen "Riscico" naam maakte. Na de tweede wereldoorlog ging men over op wegvervoer met vrachtauto's.

1914 – 1918 Duitse Kamp woonoord voor burgerkrijgsgevangenen

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was Nederland neutraal. De strijdende partijen Engeland en Duitsland kwamen met Nederland overeen, dat op neutraal terrein in Nederland gewonde krijgsgevangenen Duitsers uit Engeland en andersom zouden worden uitgewisseld. Later werden ook minder- en niet-gewonden in Nederland ondergebracht. Dezen reisden niet door omdat ze anders mogelijk opnieuw aan de strijd zouden deelnemen. Her en der in het land werden barakkenkampen aangelegd om deze mensen te huisvesten. Zo ook in het noorden van Wapenveld tegen de gemeentegrens met Hattem aan. Overste F.A. Hoefer uit Hattem werd van dit kamp de commandant. Midden 1918 woonden er ongeveer 1000 meest burgerkrijgsgevangenen in dit kamp onder wie de baby Annie Dutchun die later met Oosterbroek zou trouwen en bekend streekromancier zou worden. De straatnaam Noorderkampweg herinnert aan het Duitse Kamp.

1915 – 1954 liedjeszanger Jan van Riemsdijk

Jan van Riemsdijk, een zoon van een tabakshandelaars was zelf ondernemer als zuivelfabrikant. Hij werd als liedjeszanger ontdekt in 1915 toen hij al bijna 35 jaar oud was. In korte tijd veroverde hij Nederland met zijn vaak humoristische, soms ook aandoenlijke liedjes over het plattelandleven in dialect. Een tournee door Amerika sloeg niet aan bij het publiek aldaar. Hier was hij echter razend populair. Een van de Gelderse volksliederen is van zijn hand en ook

het Heerder volkslied "Heerde bovenal" met de legendarische zin "Heerde blie' maar mooi bie 't olde". Geboren in 1879 en overleden in 1954.

1930 – 1977 Wegverkeer wint het van spoor en kanaal

In 1930 werd de verkeersbrug bij het Katerveer over de IJssel geopend. Voortaan was een snelle verbinding over de weg met Zwolle mogelijk. Al snel gingen er bussen rijden van Zwolle op Apeldoorn. De busdiensten concurreerden met de spoorlijn die ging kwijnen. In 1950 reed de laatste personentrein en in de jaren '70 de laatste goederentrein. De spoorlijn werd gesloten, het spoor opgebroken en in de jaren '90 werd er op grote delen van het traject een fietspad aangelegd. Het Apeldoorns Kanaal is in 1962 gesloten behalve het noordelijkste deel tot aan de Berguizer Papierfabriek dat nog tot in de jaren '70 is open gebleven. De autosnelweg A50 is geopend op 21 november 1977 door minister Westerterp bij het knooppunt Hattemerbroek. De dorpenweg werd hiermee ontlast van het doorgaande verkeer.

Na 1945 welvaart, toerisme, nieuwbouwwijken

Na de tweede wereldoorlog is het toerisme sterk opgekomen. Geleidelijk kon bijna iedereen zich een of twee weken vakantie in eigen land veroorloven, iets wat voor de bezetting niet denkbaar was. De Veluwe was lange tijd vakantiebestemming nummer één voor veel Nederlanders. Heerde heeft hiervan mede geprofiteerd.

De grotere welvaart bracht ook met zich mee dat velen zich een nieuw huis konden permitteren. Ook de snelle bevolkingsaanwas schreeuwde om huizen. Jarenlang is er, ondanks dat er veel gebouwd werd, sprake geweest van woningnood. De dorpen Wapenveld en Heerde zijn harder gegroeid dan de dorpen Veessen en Vorchten.

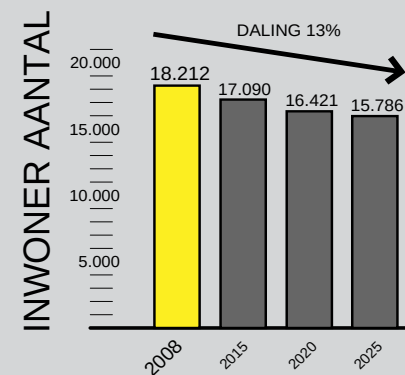
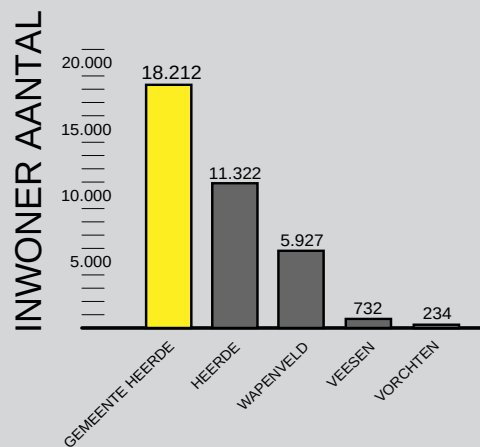
NEDERLAND:
 Inwoner aantal: 16.358.000
 Opp.: 41.528 km²
 Bevolkingsdichtheid: 394,3/km²

GEMEENTE HEERDE:
 Inwoner aantal: 18.212
 Opp.: 80,39 km²
 Bevolkingsdichtheid: 232/km²

Ligging gemeente Heerde in Nederland en de regio

Inwoneraantallen in gemeente Heerde en
 in de toekomst een verwachte daling van het aantal inwoners

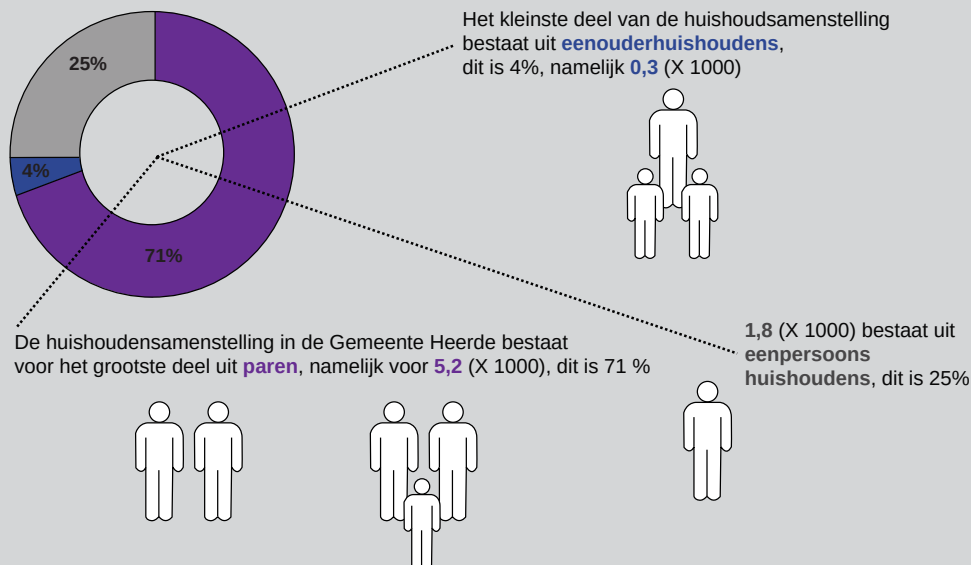
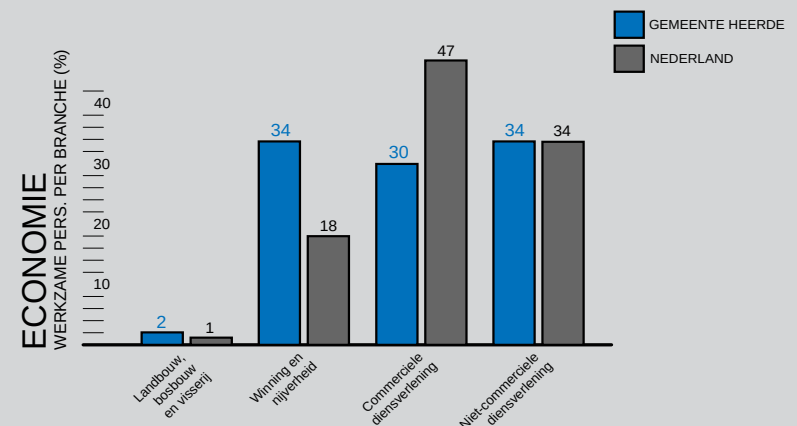

BIJLAGE 2, gemeente Heerde, een schets

De gemeente Heerde, een schets

Anno 2009 heeft de gemeente Heerde in totaal 18.304 inwoners en bestaat uit de kernen Heerde, Wapenveld, Veessen, Vrochten en enkele buurtschappen. Heerde is met 11.322 inwoners de grootste kern, Wapenveld is de tweede kern met 5.927 inwoners. Ook nu zijn recreatie en toerisme belangrijke aspecten voor de economie van de gemeente Heerde, maar ook landbouw is een belangrijke bron van inkomsten.

Heerde dankt zijn identiteit aan de Veluwe, de aanwezigheid van de sprengen en beken in het landschap en de relatie met de IJssel. De bevolking is relatief meer vergrijsd dan in andere delen van de regio. De gemeente bevat een grote diversiteit aan landschappen. In het gebied is

HUISHOUDENSAMENSTELLING (X 1000)

Totale huishoudens Gemeente Heerde

2008: 7,3

2010: 7,4

2015: 7,4

2020: 7,4

2025: 7,3

Heerde

Wapenveld

redelijk veel verblijfsrecreatie aanwezig, maar dit heeft weinig diversiteit. De gemeente heeft een duidelijke relatie met Zwolle en de Stedendriehoek. Qua zorg en winkelvoorzieningen is Heerde vooral op Zwolle gericht, maar ook Epe is als winkelkern belangrijk.

Ondanks de wegtrekkende agrariërs uit de landbouw is Heerde in staat de landbouw gezond te houden. Het landelijk gebied biedt economische kansen voor wonen en recreatie.

De gemeente Heerde bevat verschillende landschapstypen die kansen bieden voor de ontwikkeling van de gemeente. De diversiteit en verscheidenheid in de gemeente is groot met de Veluwe en haar geslotenheid aan de westzijde en het open rivierenlandschap van de IJssel aan de oostzijde van de gemeente.

Heerde per kern

In deze paragraaf worden de bevindingen per kern weergegeven. De kenmerken van de kern worden beschreven, gevolgd door een aantal bevindingen in de vorm van steekwoorden en een beschrijving van de leefgemeenschap in de kern.

Heerde

Heerde is de grootste kern van de gelijknamige gemeente en ligt op de grens tussen de Veluwe aan de westkant en het rivierenlandschap aan de oostzijde. De rand tussen de kern Heerde en het omliggende landschap is hard. Hier bestaat geen geleidelijke overgang van de bebouwde kern naar het buitengebied. Heerde beschikt over diverse voorzieningen, waaronder een school voor voortgezet onderwijs, (regionale) sportvoorzieningen, kerken, winkels en bedrijven. Uitbreidingen hebben in de loop van de tijd geleidelijk plaats gevonden en hebben ervoor gezorgd dat jaarringen van bebouwing zichtbaar zijn. Heerde beschikt over een relatief groot aantal grote woningen in het dure segment.

Steekwoorden Heerde

- Harde rand kern en landschap
- Centrum is klein en dorps
- Heerde is in de tijd gegroeid, jaarringen
- Sportparken, gezondheidscentrum, zorg/bejaardencentrum
- Grote gedifferentieerde bedrijventerreinen, bedrijven in periferie (in lint langs weg)
- Mooie grote huizen
- Oud lint, aanbouw
- Contrastrijk gebied

Wapenveld

Wapenveld is de tweede kern in de gemeente Heerde en ligt eveneens op de grens tussen de Veluwe en het rivierengebied. Ook in Wapenveld zijn de randen tussen de kern en het omliggende landschap hard. Wapenveld kent een aantal recent gebouwde ontwikkelingen, maar ook veel oude bouwwerken. Het centrum bestaat uit oude elementen en nieuwbouw.

Steekwoorden Wapenveld

- Oud en nieuw
- Nieuw centrum
- Harde/sterke overgangen dorp-landschap
- Tussenzone, losse bebouwing
- Hoogbouw
- Oude boerderijen – nieuwe woningen
- Bos en water
- Hoogteverschil
- Ruime, brede bomenlaan als entree naar het dorp
- Zwembad, hotel, campings in bos
- Grens overgang Veluwe en rivierenland
- Dorp/bos dichte plekken

Veessen

Vorchten

Veessen

Veessen is een dijkdorp in het rivierengebied van de gemeente Heerde en ligt direct aan de IJssel. Het dorp is te beschrijven als een opgevuld compartiment tussen houtwallen. Hier is de overgang tussen de geslotenheid van het dorp naar het open rivierenlandschap minder scherp. Binnen de dorpsgrenzen zijn een paar fruitboomgaarden te vinden. In het dorp bevinden zich nog enkele kleine bedrijven. Veessen beschikt verder over twee basisscholen, een kleine supermarkt, een voetbalvereniging en twee terreinen voor verblijfsrecreatie, inclusief een kleine hotelaccommodatie en een jachthaven.

Steekwoorden Veessen

- Opgenvuld compartiment tussen houtwallen
- Van oude naar nieuwe woningen
- Fruitboomgaarden en garage/autosloperij in het dorp
- Supermarktje, camping, restaurant, scholen, molen, haventje, voetbalvereniging
- Kunstenaars
- Karakteristieke dijkwoningen
- Minder harde overgang van open landschap naar gesloten dorp, o.a. door fruitbomen
- Stukje lintdorp

Vorchten

Vorchten is een klein monumentendorp in het rivierengebied van de gemeente Heerde. Het is een karakteristiek, klein, groen lintdorp wat naast woonbebouwing ook enkele bedrijven, een museum en een theeschenkerij bevat. Daarnaast staat in Vorchten de oudste kerk van Nederland. Typerend voor Vorchten is de oase van rust en ruimte die hier nog te vinden is.

Steekwoorden Vorchten

- Landelijk
- Karakteristiek
- Waardevol
- Boomrijk
- Enkele bedrijven
- Lintdorp
- Kleinschalig

Veluwe

Uiterwaarden

Het buitengebied van de gemeente Heerde

In deze paragraaf wordt ingegaan op de bevindingen ten aanzien van het buitengebied. Het buitengebied van de gemeente Heerde is op te delen in twee gebieden, de Veluwe en het rivierengebied, met elk hun eigen specifieke kernmerken en waarden.

Veluwe

De overgang van het rivierengebied naar de Veluwe gaat gepaard met grote verschillen in hoogte en in landschapskenmerken. Het Veluwe gebied is bosrijk en gesloten, maar bevat sprengen en grote open heidegebieden. Heerde heeft samen met de gemeente Epe een eigen schaapskudde voor het onderhoud van de heidegebieden. Enkele delen van het Veluws natuurgebied zijn niet toegankelijk in verband met de aanwezigheid van een militair oefenterrein. Aan de rand van de Veluwe is het recreatiegebied Heerderstrand gelegen.

Steekwoorden Veluwe

- Hoogteverschillen
- Accenten
- Gradiënten
- Glooiend
- Bos-heide
- Contrast
- Gesloten, lopend wel grotendeels toegankelijk

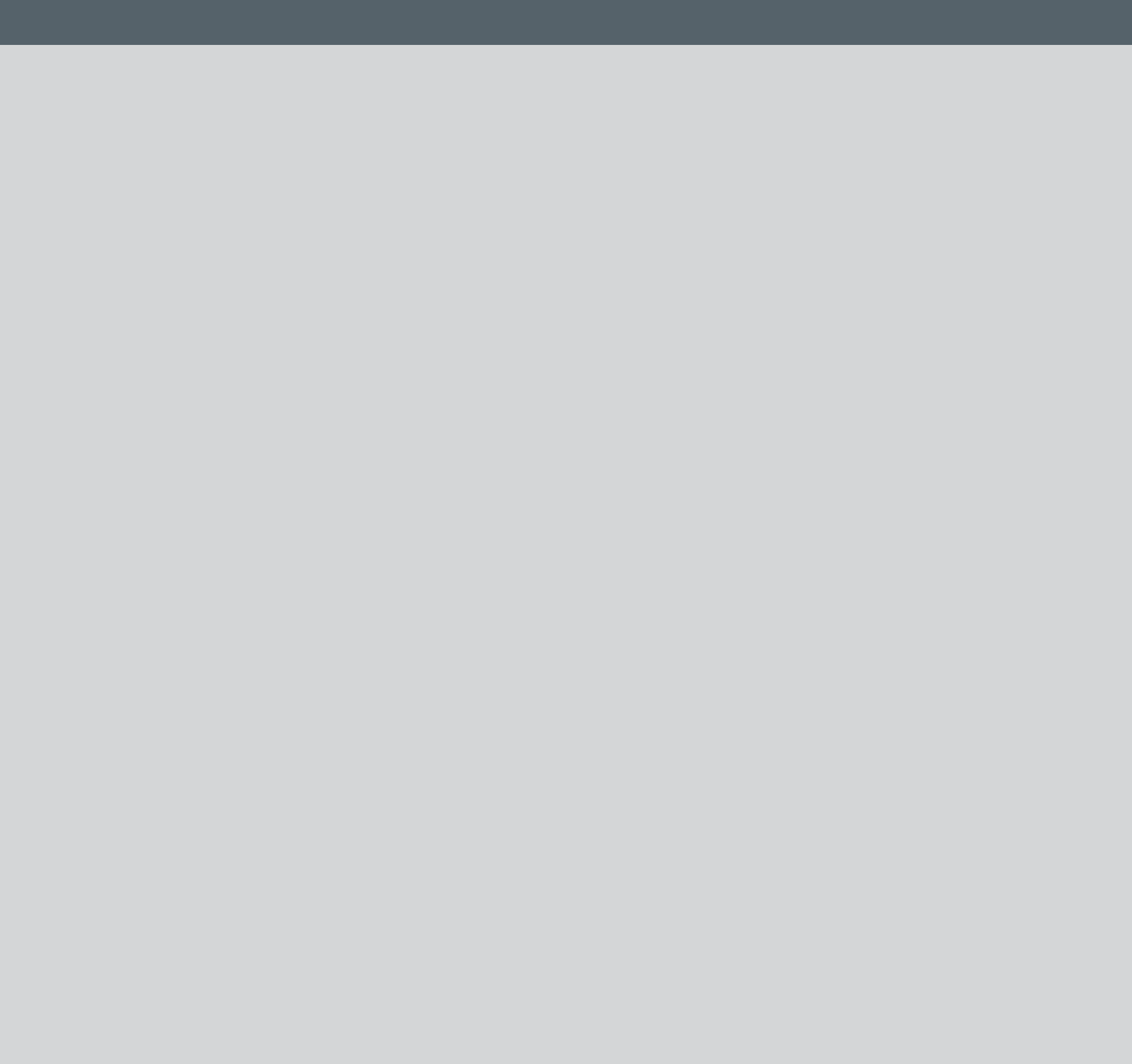
Rivierengebied/uiterwaarden

Het rivierengebied en de uiterwaarden van de IJssel kenmerken zich door openheid en de vergezichten over het landschap. Het landschap is afwisselend, maar grotendeels niet toegankelijk. Het is alleen mogelijk om over de dijk langs het rivierengebied te rijden. De uiterwaarden zijn grotendeels niet bereikbaar. Het binnendijkse gebied wordt voornamelijk gebruikt voor landbouw en veeteelt met de bijbehorende boerderijen. Hier zijn dan ook grote maïsvelden en weilanden met koeien te vinden. Boerderijen, waaronder monumentale IJsselhoeven, staan in enkele gevallen op terpjes.

In het kader van het landelijke project Ruimte voor de Rivier, een initiatief van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, ligt in het rivierengebied een grote wateropgave. Om beter beschermd te zijn tegen overstromingen dient meer ruimte voor water gecreëerd te worden. Hiertoe wordt tussen Veessen en Wapenveld een hoogwatergeul gerealiseerd. De geul wordt aangelegd door het Wapenveldsche Broek met een instroompunt ten zuidwesten van Veessen. Het uitstroompunt ligt bij de Hoenwaard, waarschijnlijk ten oosten van het gemaal Veluwe. De toekomstige overstromingsfrequentie van de hoogwatergeul zal beperkt zijn: eens per 100 jaar. De exacte ligging en vormgeving van de nieuwe dijken ten behoeve van de hoogwatergeul is op hoofdlijnen bekend.

Steekwoorden rivierengebied/uiterwaarden

- Afwisselend
- IJssel/uiterwaarden zijn grotendeels niet toegankelijk, deze zijn alleen varend te ervaren
- Variatie
- Kijkgenot
- Overloop tussen dijk-dorp-bos
- Dichte en open plekken

VISIE GEMEENTE HEERDE 2025

*Verbinding van rust en schoonheid,
bewegen en gezondheid en
tegelijkertijd dynamiek,
mogelijkheden en wilskracht.*